

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Budování politického a právního systému
v Iráku po operaci Iraqi Freedom**

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

**Budování politického a právního systému
v Iráku po operaci Iraqi Freedom**

Klára Jedličková

Vedoucí práce:

Mgr. Jakub Kydlíček

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Jakubu Kydlíčkoví za velkou pomoc a trpělivost při vedení a konzultování této bakalářské práce. A dále panu Mgr. Martinu Bouchalovi za jeho ochotu a rady.

Obsah

1 ÚVOD	1
1.1 Důvod pro výběr tématu	1
1.2 Členění práce.....	2
1.3 Použité prameny a práce s nimi	3
1.4 Jazyková poznámka.....	4
2 HISTORICKÝ EXKURZ	5
2.1 Irák 1932-1958.....	5
2.2 Převrat 1958.....	10
2.2.1 Qásimova vláda	11
2.3 Převrat roku 1963	13
2.4. Cesta Ba'ťhu k moci.....	15
2.4 Saddám Husajn u moci.....	20
2.4.1 Irácko-iránská válka.....	21
2.4.2 Válka v zálivu 1990-1991	25
3 OPERACE IRAQI FREEDOM – OD POČÁTKU KONFLIKTU PO UKONČENÍ HLAVNÍCH VOJENSKÝCH OPERACÍ	29
3.1 Iráčané a operace Iraqi Freedom	32
3.1.1 Kurdové	33
3.1.2 Ší'ité	34
3.1.3 Sunnité	35

4 POSTKONFLIKTNÍ REKONSTRUKCE A NATION-BUILDING – TEORETICKÝ EXKURZ	36
5 POVÁLEČNÁ SITUACE – OD UKONČENÍ VOJENSKÝCH OPERACÍ PO PŘIJETÍ TRVALÉ ÚSTAVY.....	39
5.1 Rekonstrukce politického systému a právního systému – plán, proces a úskalí	39
5.2 Implementace plánů.....	41
5.2.1 První fáze přechodného období (30. června 2004 - 31. ledna 2005)47	
5.2.2 Druhá fáze – od vzniku Národního shromáždění a Irácké přechodné vlády po sepsání ústavy a volby 2006.....	53
6 ZÁVĚR	57
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	61
8 PŘÍLOHY	75
9 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	83
10 RESUMÉ	85

1 ÚVOD

1.1 Důvod pro výběr tématu

Rok 2003 byl pro Irák a všechny jeho obyvatele jedním ze zlomových v celé historii. V průběhu šesti týdnů byl svržen stávající vysoce centralizovaný, kontroverzní režim Saddáma Husajna a země byla uvržena do chaosu (ač kontrolovaného koaličními silami). V následujících měsících a letech se mělo ukázat, že obnova a vybudování stabilního státu a zodpovědné demokratické společnosti bude komplikovaná a náročná (myšleno časově, finančně i materiálně).

Jedním z fundamentálních problémů se ukázala být silně heterogenní povaha irácké společnosti a také priority jednotlivých entit, z nichž se daná společnost skládá (vlastní emancipace, separatistické tendence, mocenské aspirace). Tyto okolnosti, multi-etnicita a multi-konfesnost, se odrazily ve snížené intenzitě kolektivní irácké národní identity, což vyústilo v náchylnost k vypuknutí vnitrostátních sporů, jak bude prokázáno i v rámci této práce.

Jedním z hlavních důvodů pro volbu postkonfliktní rekonstrukce Iráku za téma bakalářské práce byl cíl zkoumat a následně zpracovat tuto problematiku na základě studia materiálů týkajících se poválečné rekonstrukce a zároveň zohlednit i odlišný přístup. Přístup, který klade apel na kontext, ve kterém rekonstrukce probíhala. **Mým cílem tedy bylo upozornit na roli historické zkušenosti „Iráčanů“ v procesu poválečné obnovy společnosti, politického a právního systému. Uvést do souvislosti vnitřní problémy, se kterými se obyvatelstvo Iráku potýkalo od doby jeho vzniku, a problémy, se kterými se muselo vyrovnat po razantní intervenci z vnějšku, jakou byla operace Iraqi Freedom. Po důkladném studiu zjistíme, že některé z vnitřních konfliktů přetrvávají dodnes, snad v jiné, slabší či pozměněné podobě, ale jejich podstata je stále obdobná.**

Co je dále podstatné a na co by měla tato práce upozornit je, že obnova společnosti, poté, co byly zničeny její struktury a jisté tradice vycházející z let předešlých, je a vždy bude velmi obtížná. **O to více je nutné přihlížet ke specifickým, která v regionu (či konkrétní dané zemi) lze nalézt, věnovat důkladnou pozornost zkoumání vnitřních tlaků a vztahů v rámci obyvatel dané země a dle toho také jednat.**

1.2 Členění práce

Práce je rozdělena do čtyř základních kapitol.

První kapitola ***Historický exkurz*** má za úkol představit vývoj iráckého státu a společnosti a jejich transformaci. Jak již bylo uvedeno výše, není možné v rámci této práce opomenout stěžejní momenty, které pomáhaly formovat podobu dnešního Iráku a specifickou povahu iráckého lidu. Ačkoliv by se mohlo zdát zbytečné, odvíjet *Historický exkurz* již od samotného vzniku suverénního iráckého státu, není tomu tak. Právě zde lze totiž nalézt prameny mnoha problémů, se kterými se museli potýkat jak sami Iráčané, tak členové rekonstrukčních týmů.

Rozdělení do jednotlivých podkapitol bylo utvořeno podle událostí, které lze považovat za podstatné a neopomenutelné. Kapitoly věnující se válečným konfliktům mají osvětlit dopad těchto střetů na mezispolečenské vztahy a interakce mezi jednotlivými komunitami.

Kapitola ***Operace Iraqi Freedom – od počátku konfliktu až po ukončení hlavních vojenských operací*** má za cíl nastínit události předcházející naplánování a zahájení operace. Dále uvést, jaké bylo mezinárodní mínění o celém projektu a jakým způsobem na vstup koaličních vojsk zareagovalo irácké obyvatelstvo.

Postkonfliktní rekonstrukce a nation-building je kapitolou věnovanou teorii poválečné rekonstrukce.

Následující kapitola ***Poválečná situace – od ukončení hlavních vojenských operací po přijetí ústavy*** nás uvádí do období po svržení režimu Saddáma Husajna. Jsou zde představeny koaliční rekonstrukční plány a jejich následná implementace. Kapitola je zakončena přijetím trvalé ústavy, přípravou následujících demokratických voleb a nastíněním situace po vzniku vlády Núrího al-Málíkiho.

Časové vymezení práce bylo stanoveno na základě momentů, jež lze považovat za důležité, ba klíčové. Přijetí stálé ústavy utvořilo základní korpus pro podobu a fungování iráckého státu, pro politický i právní systém. Z tohoto důvodu bylo určeno jakožto vhodný mezník pro zakončení této práce.

1.3 Použité prameny a práce s nimi

Práce vychází ze specializovaných odborných monografií a primárních zdrojů. Převážně se jedná o zdroje v anglickém jazyce a několika pramenů v jazyce českém (povětšinou doplňujícího charakteru).

Při výběru literatury byla snaha vycházet z různorodých pramenů a pokusit se tak dosáhnout co možná nejvyšší míry objektivity. Bohužel toto snažení bylo shledáno značně problematickým a to především při práci se zdroji týkajícími se poválečné rekonstrukce Iráku. Proto bylo v průběhu práce s prameny nutné brát ohled na možné zkreslení, či přizpůsobení si interpretovaných informací tak, aby byly poplatné prostředí, ze kterého zdroj pochází.

Zdroje pojednávající o rekonstrukci Iráku byly čerpány z *Center for Strategic and International Studies*, *World Bank*, *United States Institut of Peace*. Dále ze studií vytvořených pro OSN a Kongres Spojených států amerických. Častými zdroji informací byly také studie a analýzy zveřejněné *Middle East Research Centre*, či *RAND Corporation*. A kromě jiného bylo využito také primárních zdrojů jako *Transitional Administrative*

Law a The Constitution of Iraq. Aktuální téma, jakým je rekonstrukce Iráku, skýtá výhodu možného využití internetu. Avšak je nutné uvážit, zda jsou zdroje skutečně relevantní a ověřené. Proto byly informace získané na internetu, a použité v této práci, kontrolovány ve více zdrojích. Kromě jiného bylo čerpáno také z on-line databáze listu *The New York Times*, *BBC* a *The Guardian*, jakožto veřejně známých a ověřených zdrojů.

Jako stěžejní prameny pro kapitoly zabývající se historií byla použita publikace *History of Iraq* (dotisk z roku 2008) profesora Charlese Trippa, odborníka na politický vývoj na Blízkém Východě. Publikace Pheobe Marrové *The Modern History of Iraq* (nejaktuálnější vydání z roku 2012). A v neposlední řadě *Saddams World - Political Discourse in Iraq* doktorky Ofry Bengio. Dalšími prameny, které posloužily při utváření základních představ o historickém pozadí patří také *Iraq: From Independence to Occupation* prof. Adeeda Dawishi a publikace vydaná v českém jazyce, jejímiž autory jsou Marion Farouq-Sluglett a Peter Sluglett *Irák od roku 1958: Od revoluce k diktatuře*.

1.4 Jazyková poznámka

Při transkripci arabských termínů bylo vycházeno ze zjednodušeného přepisu arabských slov a vlastních jmen, která využívá E. Gombár například ve své publikaci *Moderní dějiny islámských zemí*. U názvů politických stran působících na irácké scéně, bylo k překladu povětšinou využito anglického znění. Z toho také vychází oficiálně uznávané a používané zkratky užívané v tomto textu.

2 HISTORICKÝ EXKURZ

Chystáme-li se sledovat poválečnou rekonstrukci Iráku, problémy, se kterými se rekonstrukční týmy v regionu potýkaly a výsledky jejich aktivit, není možné vynechat alespoň stručný historický exkurz. Ten nás zasvěťtí do procesu vývoje země a to jak politického, tak společenského. Uvede nás do problematiky mnohých fenoménů, které se v rámci dlouholetého budování irácké národní identity objevovaly a později do jisté míry ovlivňovaly události v období po svržení Saddáma Husajna. Výsledky tohoto vývoje se staly determinujícími faktory současného dění. V průběh let po operaci Iraqi Freedom často komplikovaly snahy zahraničních i vnitrostátních aktérů o obnovu a vytvoření stabilní země se silným státním aparátem, funkčními institucemi, právním systémem a se schopností zajistit bezpečnost a životní úroveň obyvatelstvu Iráku bez ohledu na jejich etnickou příslušnost či náboženské vyznání.

2.1 Irák 1932-1958

Irák (viz příloha č. 1), uměle vytvořený stát, skládající se ze tří nepřilíš provázaných regionů, vstoupil na dějiště mezinárodní politiky 3. října 1932, kdy se oficiálně oprostil od britského mandátu¹. Ačkoliv činnost nově vzniklé autonomní monarchie již Velká Británie formálně neovládala, ještě po několik let zůstala tvrdou realitou skutečnost, že britské zájmy velmi silně ovlivňovaly zahraniční i vnitrostátní politiku a ekonomický vývoj země (Sluglett, 2003: 18).

Jak vyplýne z následujících řádků, jednotlivé entity, které utváří iráckou společnost byly (a dosud jsou značně nejednotné povahy). Společenská diverzifikace probíhala na několika úrovních. Etnické příslušnosti, konfesi a na základě majetkového vlastnictví.

¹ Oblast Mezopotámie připadla Británii jako mandátní území po První světové válce, přičemž byla složena ze původních tří samostatných velájt (celků) Mosulu, Bagdádu a Basry.

Vedle Arabů obývali tehdejší Irák Kurdové (18% populace)², Turkmeni a Asyřané (Dawisha, 2009: 69). Kurdská minorita se od konce první světové války snažila získat autonomii, vytvořit samostatný fungující stát nezávislý na arabském etniku. V celé historii Iráku byl konflikt mezi Kurdy a Araby jednou z velkých překážek vytvoření fungujícího státu (Gunter, 2008:12).

Stejně tak náboženské složení nebylo a dodnes není homogenní. Majoritní skupinu představovali ší'ité. Přes jejich početní převahu však byl jejich mocenský vliv marginální a to i přes opakovanou proklamaci požadavků na vyšší participaci v irácké vládě a parlamentu a výuku ší'itského práva v právnických školách (především ke konci 20. let a počátku 30. let) (Dawisha, 2009: 72-73). Druhou nejpočetnější náboženskou skupinou byli sunnité, kteří tradičně (již od dob Osmanské říše) ovládali většinu mocenských postů a měli proto kontrolu nad chodem státních záležitostí. V Iráku existovaly také skupiny křesťanské a židovské, které ale nehrály v státní správě nijak významnou roli (Metz, 1988).

Na základě výše uvedených informací, můžeme shrnout, že irácká společnost byla nesourodou skupinou obývající region vymezený uměle vytvořenými hranicemi. Jednotlivé její frakce pak byly sjednocovány ideou vlastní emancipace, či náboženskou specificitou. Jak si ukážeme dále, veškeré tyto skutečnosti se promítly i do politického vývoje. Problémy s hledáním jednotné identity Iráku se v průběhu rekonstrukce země po roce 2003 ukázaly jako těžko překonatelné.

² Encyclopaedia Britannica uvádí, že více jak tři čtvrtiny Iráčanů jsou Arabové, pětina Kurdové a zbytek připadá na malé minoritní skupiny. Iráčtí Kurdové představují separátní samostatnou kulturní jednotku, která se vyznačuje silnou kmenovou strukturou a užíváním vlastního jazyka příbuzného s fársí (The New Encyclopaedia Britanica, 1994: 976).

V průběhu monarchického období země se na postu krále vystřídali tři představitelé rodu Hášimovců.³ Politický systém v letech po získání samostatnosti byl představován králem, jakožto oficiální hlavou státu, a iráckou vládou reprezentovanou především příslušníky sunnitské elitní vrstvy a armády. Zde lze spatřovat návaznost na tradici z doby Osmanské říše, kdy významné funkce byly přidělovány především sunnitům.⁴ Před Druhou světovou válkou hrála významnou roli v zemi reformistická irákistická strana Džamá'at al-Ahálí (skupina mladých intelektuálů se objevuje na veřejné scéně od roku 1932) s populistickým programem slibujícím především hospodářské změny a obrození národa (Tripp, 2007: 82). V roce 1935 byla založena Irácká komunistická strana⁵ (dále ICP), která se stala důležitou především od 40. let (Ismael, 2008: 21).

Spolu s odporem k britskému zasahování do irácké politiky se společností šířily také myšlenky panarabismu, které propagovaly sjednocení arabských národů v jednotný celek, ummu⁶ (Sluglett, 2003: 22-23). Panarabismus přijali vlivní vysocí armádní důstojníci a šířil se také v rámci sunnitské veřejnosti (vyšší střední a střední třídy). Kurdové a ší'ité viděli v této ideologii spíše způsob, jakým bude v budoucnu pravděpodobně intenzivněji omezována jejich vliv a práva (Tripp, 2007: 91-93).

³ Monarchické státní zřízení bylo ustanoveno britskou správou v roce 1921 a ukončeno bylo v roce 1958 převratem. Hášimovci, kteří v tomto období vykonávali roli krále byli Fajsál I, Gází, Fajsál II.

⁴ Preferování sunnitů, jak v období mandátu, tak vzniku monarchie, mohlo být částečně zapříčiněna také faktem, že pouze velmi málo ší'itů mělo příležitost získat mělo za osmanské nadvlády zkušenosti se státní administrativou (Tripp, 2007: 45).

⁵ Iraqi Communist Party (ICP) vznikla z Výboru pro boj proti imperialismu a vykořisťování (The Committee for Combating Imperialism and Exploitation), který byl založen v březnu 1934 (Ismael, 2008: 21).

⁶ Termín umma (أمة) se objevuje v Koránském textu a má mnoho rozličných významů. V kontextu této práce představuje ideál jednotného státního útvaru, který by byl obýván arabským

Během Druhé světové války se politická scéna rozdělila na spojence Británie a sympatizanty Itálie a Německa. Do první kategorie patřila skupina kolem Núrího as-Sa'ída. Do druhé potom armádní důstojníci kolem Rašída 'Alího al-Qajláního a opoziční strany Národní bratrstvo⁷. Po smrti krále Gházího v roce 1939 stál v čele státu regent 'Abd al-Lláh, zastupující mladého krále Fajsala II. Svou podporu britského impéria nijak nezapíral. Ve 40. letech 20. století došlo v Iráku k masovým protibritským stávkám (lid se bouřil nejen proti vlivu politickému, ale především také ekonomickému, který byl implementován prostřednictvím Irácké ropné společnosti⁸), boj proti imperiální moci se stal sjednocující ideou jinak nejednotné společnosti (Tripp, 2007: 106-107).

V irácké společnosti na významu přibývaly národní emancipační tendence. Zvýšil se také počet příznivců ICP, která programově podporovala boj proti britskému imperialismu a v období monarchie, kdy se intenzivně rozšiřovala ekonomická propast mezi společenskými elitami a střední a nižší třídou, nabízela také ideál rovnostářské společnosti. Komunistická strana získala mnoho sympatizantů mimo jiné v řadách Kurdů i ší'itů. V roce 1945 byla založena Kurdská demokratická strana⁹ (dále KDP), v čele s Mulláhem Mustafou Barzáním, která podporovala protibritské postoje a především kurdskou národní emancipaci (Yldiz, 2004: 16).

národem. V užším slova smyslu může být užíván pro obyvatelstvo jednoho státu (Bengio, 1998: 36).

⁷ Strana národního bratrstva – The National Brotherhood party (Hizb al-Ichā al-Watānī), vzniká roku 1930 a představuje opoziční skupinu vystupující proti politice kabinetu Núrího as-Sa'ída a britským zájmům zastupovaným v Iráku (Chareeb, 2004: 169).

⁸ IPC – Iraqi Petroleum Company, do roku 1929 Turkish Petroleum Company (Metz, 1988)

⁹ Kurdistan Democratic Party (KDP), vznikla v tzv. "Mahábábské republice", později v rámci strany dochází ke schizmatu a vůdcem irácké větve Kurdské demokratické strany se stává Mulláh Mustafa Barzání.

V letech padesátých došlo na krátkou dobu ke zlepšení vztahů mezi sunnity a ší'ity a to díky skutečnosti, že od roku 1947 se postupně zvyšoval podíl ší'itské participace na státní moci (Dawisha, 2009: 141)¹⁰. Na základě údajů z předešlých řádků by se dalo obecně říci, že od 40. let se společností postupně šířila představa Iráku jakožto země svébytné, odolávající zahraničním tlakům, jak ekonomickým, politickým, tak i společenským. Bohužel Hášimovská monarchie nebyla s to tento ideál splňovat. Proto se velká část irácké společnosti přidala k protimonarchistickému hnutí a ke konci 50. let podpořila převrat a vznik irácké republiky.

Nálady ve společnosti byly v 50. letech ovlivněny politickým vývojem v Íránu¹¹ a Egyptě¹². Odvážné znárodňování a převrat velmi silně zapůsobil na Iráčany, kteří odmítali Hášimovskou monarchii. Irák se bouřil a tři hlavní politické strany se spojily v Národní frontu¹³ (Sluglett, 2003: 51). Vládní represe sice potlačily aktivitu stran a jejich představitelů, avšak podstatné bylo, že revolucionářské ideje se šířily velmi intenzivně v rámci armády. Výsledkem tohoto dění se stala „Červencová revoluce“ roku 1958, jejímž iniciátorem bylo nespokojené jádro armády, Svobodní důstojníci (Romero, 2008: 166-167).

¹⁰ Přesto ale, během 38 let po které trvala irácká monarchie byly pouze čtyři roky veden ší'itou a tři roky Kurdem (Dawisha, 2009: 169).

¹¹ M.Mosaddeq roku 1951 znárodnil AIOC (Anglo Iranian Oil Company) a celkově byl jeho politický postoj velmi protibritský (Louis, 2004: 129).

¹² V roce 1952 byl svržen král Farúk skupinou Svobodných důstojníků (1956 se stal prezidentem Abd al-Gamal Násir) (Vatikiotis, 1978: 126).

¹³ První Národní fronta byla založena roku 1954 a slučovala Národní demokratickou stranu, ICP a Istiqlál, díky vládním restrikcím byla nakonec rozpuštěna (Sluglett, 2003: 51). Druhá Národní fronta vznikla v předrevolučním roce 1956 a krom stálých členů byla připojena také strana Ba'ath (Chareeb, 2004: 170).

2.2 Převrat 1958

14. června 1958 byl proveden výše zmiňovaný převrat Svobodných důstojníků¹⁴. Pád monarchie byl lidem všeobecně podpořen, jakožto ukončení staré éry, která přivedla Irák a irácký lid do mnoha nesnází. V čele převratu stáli dva armádní důstojníci. °Abd al-Karím Qásim¹⁵ a °Abd al-Salám °Árif (Dawisha, 2009: 171-172).

Třináct dní po revoluci byla vyhlášena prozatímní ústava, která stanovila vznik republiky a které se zdárně povedlo zamaskovat nedostatky, jako například spojení legislativy a exekutivy, absenci stanovení způsobu, jakým měla být jmenována a odvolávána Rada ministrů a celkově fakt, že vliv a moc zůstává v rukou několika málo osob v čele s důstojníky (Marr, 2012: 87).

Složení první vlády mělo ukázat, že nový režim se bude snažit o začlenění všech skupin společnosti do vládnoucího procesu. Vládnoucí pozice připadly Qásimovi a °Árifovi. Dále měli být ve vládě zastoupeni čtyři arabští nacionalisté, dva nezávislí, dva konstitucionalisté, Kurd, armádní důstojník a jeden komunista (Sluglett, 2003: 173). Kromě dalších institucí vznikla také Rada svrchovanosti¹⁶, jejímiž členy byli zástupci sunnitů (Nadžíb al-Rubaí), ší'itů (Muhammad Mahdí Kubba) a Kurdů (Chálid al-Naqšabandi) (Mirak-Weissbach, 2003).

Ovšem brzy bylo evidentní, že první kroky nové vlády byly spíše populistické. °Árif a Qásim se snažili udržet jednotnou podporu všech

¹⁴ Mezi Svobodnými důstojníky byli pouze dva ší'ité a žádný Kurd, což už samo o sobě poukazuje na složení irácké armády a zároveň předjímá budoucí problémy (Marr, 2012: 83).

¹⁵ Qásim se stal v následujících letech nejvýznamnější osobností nového režimu k čemuž, krom jeho politických schopností, snad částečně mohl přispět i jeho smíšený původ. Qásimův otec byl sunnitský Arab a matka ší'itská Kurdka, toto spojení nejvýznamnějších skupin společnosti v jedné osobě mohlo symbolicky působit jak na společnost, tak i na Qásimovy představy o novém, sjednoceném Iráku (Tripp, 2007:146).

¹⁶ Sovereignty Council

Iráčanů, která provázela revoluci, svržení Hášimovců a starého režimu. Kurdské obyvatelstvo v relativně krátkém čase odhalilo pokrytectví nových politických elit které nehodlaly reflektovat kurdské požadavky a neprojevíli ochotu udělit Kurdistánu jakoukoliv formu autonomie. Ačkoliv formální zastoupení Kurdů ve vládě existovalo, jeho reálný dopad byl minimální. V následujících letech se Kurdové ideologicky rozštěpili. Jedni podporovali vládu, druzí, především skupina kolem Barzáního, byli radikálními oponenty Qásimovy i ĆÁrifovy politiky (Yldiz, 2004: 17).

2.2.1 Qásimova vláda

Mezi Qásimem a ĆÁrifem se rozšiřovala názorová propast týkající se možného připojení k SAR¹⁷ a národní ideologie. Qásim, který postrádal širokou kmenovou síť, které později využíval ĆÁrif a Husajn, byl nucen využít podpory ICP, která se těšila sympatiím Iráčanů (včetně Kurdů), jakožto strana, která byla starým režimem perzekuována. Hlavní opoziční silou stojící proti ICP se stala strana Baĉth¹⁸ a arabští nacionalisté, kteří podporovali wahdu¹⁹, tedy sjednocení se Sýrií a Egyptem ve Sjednocenou arabskou republiku (Ismael, 2008: 80-81).

Brzy po převratu společnost a její vůdci ztratili společnou agendu. Rozpory mezi Qásimem a ĆÁrifem dosáhly takové úrovně, že ĆÁrif byl odsunut z Iráku a jeho spojenci byli na svých postech postupně nahrazováni Qásimovými lidmi. Začátek konce Qásimovy éry

¹⁷ SAR, neboli Sjednocená arabská republika bylo federativní uskupení zformované v roce 1958. Mezi členy patřil Egypt, Sýrie, která vystoupila roku 1961 (United Arab Republic. Dostupné na: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/615447/United-Arab-Republic-UAR>. 4.3.2012)

¹⁸ Původní strana Baĉth byla založena roku 1940 v Sýrii, jako první začal používat slovo Baĉth Zakí al-Arsuzí, později je přejali Mišel Aflaq a Salláh al-Dín al-Bírár. Hlavní doktrínou mladé, revoluční strany strany byl panarabismus a socialismus. V Iráku dosáhla moci roku 1963, poté 1968-2003 (Bengio, 1998: 33-34).

¹⁹ Slovo odvozené od kořene w-h-d (وحد), který znamená jednotu, sjednocení, jedna.

představovalo Mosulské povstání²⁰, které bylo eliminováno, ale jehož přenesené dopady byly předzvěstí nutné změny. Irácká komunistická strana se stala ještě populárnější, než tomu bylo v letech předešlých, což paradoxně vyvolalo Qásimovy obavy. Stabilita země byla dále oslabena nepokoji v Kirkúku v červenci 1959. V Kirkúku se jednalo o konflikt ideologický i etnický, mezi Kurdy a spíše tradičními Turkmeny (Tripp, 2007: 92). Výsledkem nepokojů byla smrt mnoha Turkmenů i Kurdů, která poskytla Qásimovi důvod distancovat se od ICP (Sluglett, 2004: 82). Opět se projevila skutečnost, že Irák, jakkoliv jednotným dojmem v porevolučním období působil, byl stále zemí s mnoha nevyřešenými problémy.

Sedmého října 1959 byl na Qásima spáchán nepovedený pokus o atentát z iniciativy strany Baas, jejímž členem byl tehdy mladý Saddám Husajn (a nacionalistů, kteří se tak snažili napravit neúspěch Mosulského povstání) (Oron, 1960: 246-247).

Qásim pokus o vraždu přežil a zůstal na svém postu až do roku 1963. Jeho vláda přinesla politické, právní, pozemkové, ekonomické reformy a ve svých počátcích i snahy o spojení iráckého národa (reformy politické a právní byly veskrze sekulárního charakteru. Došlo například k zákazu polygamie, zrovnoprávnil ženy a muže v oblasti dědického práva a další) (Marr, 2012: 100). Ovšem konečným výsledkem byla celková nespokojenost Iráčanů, stranická polarizace, kurdská povstání a násilnosti v severní část Iráku, které měly s přestávkami trvat až do roku 1975 (Stansfield, 2003: 68-69). V řadách ší'itského obyvatelstva vřel odpor ke Qásimovu sekulárnímu režimu, roku 1960 byla zformována

²⁰ Povstání nespokojených Svobodných důstojníků v březnu 1959, kteří neschvalovali Qásimův politický postoj a jeho spojování se s IKS. Osobnosti spojené s Mosulským povstáním byly popraveny (Rif'át al-Hadždž Sírrí, Tabaqčalí a dalších jedenáct spiklenců) (Sluglett, 2004: 76-77, 83)

v Nadžafu Společnost Ulamá, populární se stává také Da^ʿwa²¹. Muhsím al-Hákim vydal fatwu²² proti komunismu, která proklamovala společný odpor ší^ʿitů proti Qásimovým reformám (Maar, 2012: 103).

Qásim, bývalý „Jediný vůdce“²³ ztrácel na popularitě a na politickém vlivu, čehož v roce 1963 opozice využila.

2.3 Přebrot roku 1963

Qásimova éra byla ukončena převratem v únoru roku 1963 (Ramadánová revoluce, či Únorová revoluce), jehož hlavními iniciátory byli členové strany Ba^ʿth²⁴, kteří po převratu přejali většinu politických funkcí. Prezidentem se stal Abd al-Salám ^ʿÁrif. Největší vliv měli v rukou ba^ʿthisté v čele s generálním tajemníkem strany ^ʿAlím Sálihem al-Sa^ʿdím (Dawisha, 2009: 184). V popřevratovém Iráku vypukla vlna násilností, která vyplynula ze snah Ba^ʿth pronásledovat a perzekuovat veškeré příznivce minulého režimu.

V kabinetu byli krom arabských nacionalistů a Ba^ʿthisitů (kteří měli 12 křesel z celkových 21), také dva Kurdové, premiérem se stal Ahmad Hasan al-Bakr (Maar, 2012: 116).

Situace se brzy zkomplikovala, někteří z Ba^ʿthistů se přiklonili k ^ʿÁrifovi, který se za pomoci svých spojenců dostal v listopadu 1963 k moci. Následoval postupný proces deba^ʿthifikace vlády, členové strany

²¹ Da^ʿwa (al-Da^ʿwa) vznikla pravděpodobně již v roce 1957/1958, některé zdroje jako rok jejího založení uvádí rok 1960. Za zakladatele bývá většinou považován Muhammad Baqir as-Sadr (Chareeb, 2004: 61).

²² Fatwa, neboli právní doporučení či názor (Bahbouh, 2008: 82).

²³ V medicích byl Qásim často označován jako The Solite Leader (Chareeb, 2004: 187).

²⁴ Původní strana Ba^ʿth byla založena roku 1940 v Sýrii, jako první začal používat slovo Baas Zaki al-Arsuzi, později je přejali Mišel Aflaq a Salláh al-Dín al-Bírár. Hlavní doktrínou mladé, revoluční strany strany byl panarabismus a socialismus. V Iráku dosáhla moci roku 1963, poté 1968-2003 (Bengio, 1998: 33-34).

byli ve svých funkcích nahrazeni Ārifovými lidmi. Republikánská garda²⁵ zajišťovala bezpečnost a neohroženost režimu (Sluglett, 2003: 107).

Únorová revoluce byla sice podporována i kurdskou menšinou, která propůjčila své sympatie Baĥthu výměnou za sliby autonomie. Bohužel k jejich naplnění opět nedošlo. Naopak situace v severní části země, v oblasti Mosulu, Arbílu, Kirkúku, Sulajmánie, se permanentně zhoršovala. Iráckým Kurdům se dostávalo pomoci od Kurdů íránských. Situace byla kritická, do oblasti byly vysílány vojenské jednotky, které bombardovaly kurdská města a vesnice a snažily se tímto způsobem likvidovat povstalce a postupně lokalitu arabizovat (Marr, 2012: 119). Bez úspěchu.

Ārif koncentroval moc v rukou spojenců z armády a své rodiny. Pokračoval v pronásledování opozice a usiloval o vytěsňování Baĥth z vlády. V Iráku byl opět zaveden elitářský systém vládnutí, mezi těmi, kteří se podíleli na chodu státu a obyvateli Iráku se opět rozevíraly sociální nůžky. Obdobím naděje bylo předsednictví Abd al-Rahmána al-Bazzáze, který Iráku sliboval návrat k modelu právního státu, k demokracii a rozdělení moci do rukou lidu. Stejně tak se snažil brzdit prudké ekonomické reformy, které se snažil zavádět Ārif. Bazzázovi se podařilo zkombinovat levicové kroky s liberálním přístupem k hospodářství. Bohužel jeho vláda skončila brzy po nástupu Abd al-Rahmána Ārifa k moci, který roku 1966 vystřídal svého bratra (Dawisha, 2009: 187-188).

Abd al-Rahmán Ārif vydržel v čele státu do roku 1968. V tomto dvouletém období se vystřídaly vojenské vlády, Politika byla nečitelná, aktuální otázkou byly spory lácké ropné společnosti a Íránské ropné společnosti o těžbu ropy v oblasti Rumajly (Sluglett, 2003: 114).

²⁵ Republikánská garda představovala nejlepší, nejlépe vycvičené a vybavené pozemní jednotky, v počátcích bylo jejím hlavním úkolem především chránit režim a jeho elity. (Republican Guard. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/rg.htm> 5.3.2012).

2.4. Cesta Ba'ťhu k moci

Nejasná politika²⁶, boje mezi frakcemi, nejednota způsobená Kurdským odbojem na severu, všeobecná nespokojenost, které provázely poslední dvě léta (1966-1968) daly možnost straně Ba'ťh zpopularizovat svou ideologii a získat na svou stranu lid. Snahy Ba'ťh a výsledky politické krize vyvrcholily převratem v červenci 1968, takzvanou „Revolucí 17. července“ (Anderson, 2004: 50).

Každá ze tří předních postav převratu (Hasan al-Bakr, Hardán Takrítí a Sálíh Mahdí °Ammaš) se snažila centralizovat moc ve vlastních rukou na úkor svých kolegů. Ideální podmínky pro upevnění moci měl bezpochyby Hasan al-Bakr, nový prezident Iráku, premiér, předseda sedmičlenné RRV (RCC)²⁷ a generální tajemník strany Ba'ťh. Krom scény politické se al-Bakrovi podařilo ovládnout též scénu veřejnou a to prostřednictvím snaživého a schopného příbuzného Saddáma Husajna, který pomocí stranické milice opanoval ulice Bagdádu a dalších velkých měst. Následovaly hony na opozici, kterou představovali násiristé, komunisté, bývalí politici a ba'ťhističtí disidenti. Režim se velmi rychle začal zbavovat také židovské minority, jejíž příslušníky označil za izraelské špehy či íránské spojence (Tripp, 2007: 187-189). V několika následujících letech po převratu byla irácká veřejnost svědky mnoha politických procesů.

V listopadu 1969 byl Saddám Husajn jmenován místopředsedou Rady revolučního velení (tedy do úřadu, který, co se pravomocí a vlivu týče, stál hned za postem Hasana al-Bakra) a stal se také asistentem generálního tajemníka strany Ba'ťh. Obě tyto funkce mu byly uděleny

²⁶ Jak vnitrostátní, tak zahraniční, ve vztahu k ostatním státům regionu a izraelsko-palestinskému konfliktu.

²⁷ Rada revolučního velení (Revolutionary Command Council) byla založena po ba'ťhistickém převratu, RRV představovala de facto hlavní rozhodující orgán, který v sobě zahrnoval legislativu i exekutivu. Její konsolidace byla pevně stanovena prozatímní ústavou z roku 1970 (Hunt, 2005: 84).

jakožto odměna za služby státu a režimu a za vytvoření funkčního bezpečnostního aparátu (Reich, 1990: 242).

V roce 1970 byla RRV přijata druhá prozatímní ústava, její znění odpovídalo slibům, které Ba'ath a její představitelé proklamovali, stejně tak i stranické ideologii. V ústavě byl Irák definován jako suverénní lidově demokratická republika (Benigo, 1998: 57).

V ústavě nebyla opomenuta ani problematika národnostního složení, o kterém hovoří článek 5 Národnosti takto: „*a) Irák je součástí arabského národa. b) Irácký lid se skládá ze dvou hlavních nacionalismů: Arabského a Kurdského. c) Tato ústava potvrzuje národní práva kurdského lidu a legitimní práva všech minorit žijících uvnitř Iráku*“²⁸

V průběhu fungování lidově demokratické republiky prošly mezispolečenské vztahy vlastním vývojem. V počátcích, jak vyplývá ze samotné ústavy a al-Bakarových prohlášení, byla znatelná snaha získat menšiny pro stranickou ideologii i režim samotný a to prostřednictvím populistických slov o jednotě a rovnosti všech obyvatel Iráku. Hasan al-Bakr jmenoval do nové vlády tři kurdské ministry, dva z nich byli z frakce Barzáního, jeden ze skupiny kolem Talabáního. Tato nejednotná reprezentace vyvolala v řadách kurdské společnosti obavy z možného potlačení vlivu a práva Kurdů na autonomii. Barzání a jeho frakce KDP se odhodlali k násilným demonstracím, které vyvrcholily útoky na ropná pole v Kirkúku (Tripp, 2007: 192). Jejich požadavkem bylo potvrzení práv, která Kurdům zaručovala al-Bazzázova Deklarace z roku 1966.²⁹

²⁸ Article 5 Nationalities a) Iraq is a part of Arab Nation. b) The Iraqi People are composed of two principal nationalisms: the Arab Nationalism and the Kurdish Nationalism. c) This Constitution acknowledges the national rights of the Kurdish People and the legitimate rights of all minorities within the Iraqi unity. (Celkové znění ústavy dostupné na Global Justice Project: <http://gjpi.org/2009/04/12/the-constitutions-of-iraq/>).

²⁹ al-Bazzáz byl ministerským předsedou za vlády Aárifa, krom ekonomických reforem a liberálního přístupu se zasadil také o dočasné urovnání vztahů s Kurdskou minoritou a to prostřednictvím sepsání Deklarace, která potvrzovala rozlišení na vícenárodnostní charakter Iráku – kurdský/arabský a zároveň v sobě zahrnovala právo regionální kurdské autonomie,

Výsledkem nepokojů a jednání, která následovala byl Břežnový manifest (11. březen 1970),³⁰ který se v mnohém inspiroval výše zmiňovaným al-Bazzázovým textem. V historii Iráku se jednalo o jeden z nejrozsáhlejších plánů týkajících se kurdských národních aspirací (Entessar, 2009: 90).

Bohužel klid zbraní netrval dlouho, v roce 1973 vypukly boje nanovo. Barzání se obával vlivu Talabáního a jeho úzkých vztahů se stranou Ba'ath a odmítal stranické pokrytectví v kurdské otázce, kdy na jedné straně probíhala oficiální jednání a na straně druhé bylo evidentní, že autonomie ve formě, jakou Kurdové požadovali, se s velkou pravděpodobností neshoduje s plány al-Bakra, ani Saddáma Husajna (Stansfield, 2003: 76-77).

V roce 1974 vydal Saddám Husajn Zákon o autonomii³¹, na jehož přijetí a akceptování dal Barzánímu dva týdny. Barzání odmítl, jelikož zákon představoval pouze nedostatečnou realizaci plánů z března 1970 a boje pokračovaly (Meho, 2004: 20). Za ukončení těchto krvavých bojů v Kurdistánu může být považována signifikace Alžírské dohody³², po jejím přijetí byly staženy iránské vojenské síly, které podporovaly Kurdy v jejich boji proti Ba'ath. Barzání tak ztratil svého spojence, který mu zajišťoval

aspoň po dobu, kdy nebude žádným způsobem ohrožovat jednotu Iráckého státu (Ylziid, 2003: 34).

³⁰ Břežnový manifest obsahoval prohlášení o uznání kurdského jazyka v oblasti s kurdskou majoritou, samosprávu, zaručoval dosazování Kurdů do vysokých politických postů v rámci centrální vlády, vytvoření národních administrativních jednotek v rámci kurdského regionu, založení Kurdské univerzity v Sulajmánii a další práva a plány kurdské emancipace (Entessar, 2009: 90).

³¹ Law for Authonomy in Area od Kurdistan

³² Alžírská dohoda představovala řešení otázky konfliktů s Kurdy a iránskými Araby a otázku společných hranic, která byla příčinou opakujících se střetů a násilných sporů. Zavazovala obě země k jejímu dodržování, k nepřekračování hranic, které byly vymezeny linií vedoucí prostředkem kanálu a k zajištění míru a bezpečnosti na vlastní straně (Abdulghani, 1984: 152-153).

finance a stejně tak i vojenské vybavení, bez kterého nebyl odpor proti režimu možný (Marr, 2012:153).

Střety s Kurdy nebyly zdaleka jediným bodem sporů. Vedle kurdského separatismu se opět vyostřil konflikt náboženský. Irácká ší'itská komunita se obávala povahy nově vzniklé republiky, v jejímž čele stáli opět převážně příslušníci sunnitského islámu a která se tedy po této stránce silně podobala předchozím režimům. Ší'itským náboženským představitelům, stejně jako většinové ší'itské společnosti se nelíbila ani sekulární ba'ťhstická rétorika. Konflikty se vyhrotily také vlivem irácko íránských neshod týkajících se pohraničních pásem, regionu iráckého Kurdistánu, íránské oblasti Chúzestánu, s převážně arabským obyvatelstvem a také oblasti Šatt al-Arab (Tripp, 2007: 194). Hasan al-Bakr přistoupil v roce 1969 k přísným opatřením, která měla eliminovat vliv ší'itů (a především Íránu) na irácké scéně. Kromě jiných perzekucí byla zavřena univerzita v Nadžafu a mnoho íránských ší'itů pobývajících v Iráku bylo vyhoštěno. Tresty a omezování postupně dosáhly masivních rozměrů, přičemž byly obhajovány jakožto nástroj řešení „íránské hrozby“. Vládní perzekuce vyeskalovaly úsilí ší'itské náboženské obce. V rámci radiových relací byl předčítán Korán. Ve městech jižního Iráku (Basře, Nadžafu a Karbalá) probíhaly demonstrace, které musely být potlačeny vládními bezpečnostními složkami. Ajatolláh al-Hákimí vydal fatwu, která zakazovala členství v Ba'ťh, po smrti al-Hákimího hrál významnou roli Muhammad Bákir as-Sadr³³ a strana al-Da'wa (Tripp, 2007: 196).

V rámci konsolidace moci, stabilizace a vytvoření pevné voličské základny pobíhala na počátku 70. let jednání s ICP, Ba'ťh vyrukovala s velkými gesty a slovy o nutném vytvoření jednotné fronty, která by Iráku

³³ Muhammad Bákir as-Sadr byl jedním z prominentních představitelů protirežimového ší'itského hnutí, které působilo v Iráku. Bákir as-Sadr byl velmi radikální ve svých názorech na společnost, státní uspořádání i ekonomiku. Jeho ideologie vycházela z představy Boha, jako jediného zdroje veškeré moci a majetku. Islám jako takový potom skýtá komplexní řešení problémů současného moderního světa. As-Sadr byl několikrát zatčen a vězněn za pobuřování a organizaci demonstrací. Byl popraven v roce 1980 (Chareeb, 2005: 199-201).

zajistila stabilitu. Dne 17. července 1973 byla představena Charta Národní pokrokové fronty, kterou svými podpisy zpečetili al-Bakr a ʿAzíz Muhammad (za ICP) (Ismael, 2008: 172). Národní fronta představovala fórum pro politické diskuse a pro Baʿth tudíž také způsob legitimizace vlastních aktivit. V 70. letech došlo k celkovému hospodářskému rozkvětu, což přispělo k popularizaci Baʿth mezi lidmi a především k upevňování pozice Saddáma Husajna.³⁴

Období do roku 1979 bylo ovlivněno především dvěma významnými faktory. Prvním byla skutečnost, že Irák započal uvolňovat vztahy se Sovětským svazem. Druhým potom rozvoj nových investičních plánů a projektů a ekonomický růst (Alnasrawi, 1994: 72-73). Dalším faktorem byla velmi znatelná centralizace moci v rukou Saddáma Husajna (Bengio, 2000: 643).

Maggy Zangerová uvádí, že v roce 1974 byla vyhlášena autonomní oblast Kurdistánu, která však ani zdaleka nezahrnovala požadované území. Navíc následovalo násilné přesídlování kurských rodin z jejich rodných obcí v nově vytvořeném bezpečnostním pásu, který se táhl v délce 29 km podél íránských a tureckých hranic. K opuštění bezpečnostního pásma bylo přinuceno až 600 000 lidí, někteří z nich byli transportováni do oblasti jižního Iráku, režim využil situace také pro vyrovnání demografického rozložení v oblasti ropných polí. Zatímco Kurdové, Turkmeni a další byli nuceni opustit region, na jejich místo byli přesunuti Arabové (Zanger, 2002: 42).

Komplex těchto aktivit (diaspora původně jednotného etnika, nucená změna způsobu života, omezení používání kurdského jazyka) přispíval ke ztrátě kulturní identity Kurdů a napomohl tak vytvořit vhodné

³⁴ Došlo k rozvoji ekonomického sektoru, především potom ropného průmyslu, který značně zvýšil příjmy státu a zlepšil tak životní úroveň obyvatel. V 70. letech se zvedly ceny ropy a Irák zvýšil svou produktivitu z 1,5 milionu barelů/den v roce 1970 na 3,5 milionu barelů / den v roce 1979 (Foot, 2004: 49). K rozvoji přispělo znárodnění IPC v roce 1972.

podmínky pro proces arabizace³⁵, který se uvolnil až v letech 80. tedy po vypuknutí a během irácko-iránské války. Velmi radikální zásah do života Kurdů byl proveden v roce 1988 při válečném tažení pod názvem al-Anfál kterému se budu šíře věnovat v další kapitole.

Režimu se tedy relativně úspěšně (avšak s negativními důsledky) dařilo zajistit stabilitu země a především udržovat moc pevně ve svých rukou.

2.4 Saddám Husajn u moci

V květnu roku 1979 došlo ke změně ve vedení státu a na místo Hasana al-Bakra nastoupil Saddám Husajn. Jeho jmenování do funkce prezidenta bylo předvídatelné, neboť Husajnova pozice se průběžně upevňovala již od ba^ċthistického převratu v roce 1968 (Anderson, 2004: 57-58). Po nástupu do úřadu Saddám Husajn učinil několik základních kroků, které do budoucna přispěly k jeho schopnosti udržet se po dlouhá léta v čele země. Jednak se mu podařilo ztotožnit stranu Ba^ċth se svou osobou. Dále pokračoval v plošné ba^ċthizaci irácké společnosti, zvýšil svou kontrolu nad armádou a v neposlední řadě dosadil do klíčových postů státního aparátu členy širší rodiny, čímž se mu podařilo eliminovat výskyt možných oponentů. Dalším zásadním krokem bylo dosazení vlastních lidí do RRV, která měla pravomoc volit prezidenta. Jak uvádí Ofra Bengio: „V době, kdy Saddám Husajn přišel k moci, bylo všech 22 členů RRV (až na jediného) zároveň i příslušníky regionálního vedení strany Ba^ċth. Pět z nich nesouhlasilo s Husajnovým zvolením do úřadu prezidenta a byli popraveni spolu s 16 dalšími vysoce postavenými úředníky strany“ (Bengio, 2000: 643)³⁶.

³⁵ V roce 1975 představovali Kurdové 23% irácké populace (Kasaba, 1980: 24). Byli tedy nezanedbatelnou složkou společnosti, jejíž specifická a kulturní jednotnost mohly v budoucnu nadále ohrožovat stabilitu režimu (i vzhledem ke své minulosti – spojení s Íránem a USA).

³⁶ On the eve of Husayn's coming to power, all 22 RRC members (except for one) were also members of the Ba^ċth Party Regional Command. Five of these did not give their consent to

V květnu 1980 byly v Iráku zorganizovány volby do Národního shromáždění, dle zákona přijatého v březnu téhož roku. Legislativa určila ustavení shromáždění o 250 členech se čtyřletým funkčním obdobím (přičemž každý z kandidátů museli být zkontrolováni volební komisí). Volby jednoznačně vyhrála strana Ba'ath (Maar, 2012: 178-179).

Husajnovu chování po květnu 1979, jeho násilný postup, likvidace oponentů, popravy a krvavé procesy naznačily směr, kterým se Irák a jeho vůdce měli v budoucnu ubírat.

Husajnovu vládu provází několik stěžejních momentů, které není možné vynechat a které svým způsobem určily budoucí osud Iráku, jeho vůdce a stejně tak i lidu. Ve své práci neplánuji věnovat se podrobnému rozboru válečných konfliktů, které předcházely operaci Iraqi Freedom. Zároveň ale není možné tyto události opomenout. Pouze ve stručnosti zde tedy zmíním osmiletou válku mezi Íránem a Irákem, přičemž důraz bude kladen na dopad tohoto konfliktu na iráckou společnost. Následně bude věnován prostor irácko-kuvajtské válce.

2.4.1 Irácko-iránská válka

Irácko-iránská válka vypukla přibližně rok a půl po Islámské revoluci, která markantně změnila tvář iránského státu. 22. září 1980 byla zahájena irácká invaze do Islámské republiky Írán (Hiro, 1991: 40).

Důvodů pro irácký vpád za hranice bylo hned několik. Vedle důvodů ekonomických existovaly také obavy z možného vývozu islámské revoluce za hranice, snahy zmanipulovat irácké ší'ity a podryvat s jejich pomocí jednotu a stabilitu ba'athistického režimu (Karsh, 2002: 12-13).

Původní Husajnova představa o válce proti Íránu, jako rychlé vítězné akci, se ukázala být mylnou. Celý konflikt se protáhl na osm let,

Husayn's presidency and were executed, together with 16 other high-ranking Ba'ath Party officials.

úspěchy slavil střídavě Irák i Írán. Odhady ztrát se různí a jsou značně nejisté, server Global Security odhaduje počet mrtvých až na jeden milion a více než milion vážně zraněných.³⁷ Hiro ve své publikaci uvádí, že dle konzervativních západních odhadů bylo ve válce zabito dohromady 367 000 lidí (262 000 Íránců a 105 000 Iráčanů) a více jak 700 000 zraněných (Hiro, 1991: 250).

Cíl Saddáma Husajna byl jasný – zvítězit. Podmínky pro úspěch se mohly zdát ideální, Írán po revoluci ztratil většinu ze svých podpůrců ze západu, jeho armáda nebyla vycvičena, na druhou stranu výhodou bylo odhodlání (především v řadách Pasdaránů) a také velká početní převaha³⁸. Aby si Husajn udržel podporu lidu i v těžkých časech válečných, snažil se různými způsoby upevnit svůj kult osobnosti. Nezřídka se objevovaly obrazy Husajna, jako zachránce národa, hrdinného bojovníka, vůdce lidu. Jeho další strategií bylo zajistit Iráčanům dostatek zboží a tím potlačit možné nepokoje vyplývající z ekonomické nestability a jejího dopadu na společnost. Byly plánovány velkolepé projekty a veřejné výdaje stouply během dvou let (mezi 1980-1982) z 21 miliard na 29,5 miliard dolarů, přičemž jejich velká část byla věnována na dovoz civilních komodit s účelem preventivně zabránit nedostatku zboží (Karsh, 2002: 67).

Od poloviny 80. let byla přijata také myšlenka liberalizace ekonomiky a trhu (*infítáh*), která znamenala privatizaci státních podniků, prodej půdy a také legislativních změn (Parker, 2007: 8).

³⁷ War Iran-Iraq. Dostupné na <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/iran-iraq.htm> (5.3.2012).

³⁸ Irácká armáda čítala v roce 1980 na 180 000 mužů ve zbrani (během let 1980-1990 se tento počet zvýšil na 900 000). Iraqi Army. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/army.htm>. Írán v roce 1979-1980 disponoval vojenskou silou o 285 000 mužů s 300 000 mužů v záloze. Dostupné na: <http://alineshat.org/iigfmain.asp> (5.3.2012).

Husajnovy kroky k udržení stability se pochopitelně dotkly také ší'itů a Kurdů. V případě ší'itů se jednalo o způsob jednání, kdy na jedné straně došlo k pozatýkání 90 členů rodiny al-Hákimí (příbuzných ajatolláha Muhammada Bakra al-Hákimího³⁹) a popravám, na stranu druhou Husajn provedl několik vstřícných kroků. V parlamentních volbách v roce 1980 a 1984 přislíbil, že minimálně 40% členů budou ší'ité. Loajalita ší'itů měla být podpořena také investicemi do oprav svatých míst a do zlepšení životní úrovně ší'itů (důležité je poznamenat, že často se jednalo o skutky symbolické a kroky jednoznačně populistické) (Karsh, 2002: 70).

V případě Kurdů byla situace odlišná. V prvních letech po vypuknutí války Husajn předal většinu moci nad kurdskou oblastí guerillovým bojovníkům (Pešmerga). Ovšem vzhledem historii a samotné povaze kurdského problému v Iráku, došlo v regionu Kurdistánu brzy ke kontaktům a spolupráci s iránskou armádou, která ohrožovala hraniční pásmo a tím i ropné zásoby v oblasti Kirkúku. V roce 1987 se Saddám Husajn odhodlal k „definitivnímu řešení“ kurdské otázky (Kelley, 2008: 21).

Dne 29. března 1987 bylo zveřejněno rozhodnutí č. 160, na základě kterého byl Husajnov synovec °Alí Hassan al-Madžíd jmenován do vedení severní pobočky strany Ba'ťh a byly mu uděleny velké pravomoci. Byl jmenován také vrchním velitelem operace al-Anfál⁴⁰ (Yildiz, 2004: 26).

³⁹ Byl hlavou Nejvyšší rady islámské revoluce v Iráku, byl vězněn a mučen, jakožto představitel opozičních hnutí. V 70. letech odešel do exilu do Íránu, kde strávil 23 let života a přejal velmi striktní představu o vedení státu, vycházející z Chomejního valíje fakíh (Chareeb, 2005: 83).

⁴⁰ Název al-Anfál nesla série osmi vojenských útoků na oblast Kurdistánu, při operacích bylo dle údajů zveřejněných Human Rights Watch zničeno 4049 vesnic, až 100 000 Kurdů bylo zabito (od února do září 1988), dalších 182 000 zmizelo, některým se podařilo uprchnout za hranice (uvádí se mezi 65 000- 80 000 Kurdy). V rámci operací al-Anfál byly použity také chemické zbraně (první chemické útoky byly spuštěny 24. srpna) při ničivých útocích v Halabji v březnu 1988 zemřelo na 5000 civilistů (Black, 1993).

Celá operace al-Anfál byla velkou tragédií, ztráty na životech byly obrovské a v boji bylo postupování s nevídanou krutostí a bezohledností. V srpnu 2006 bylo před Iráckým nejvyšším soudem zahájeno řízení se Saddámem Husajnem a dalšími šesti obžalovanými (včetně zmiňovaného synovce „chemického ^CAlího“). Všichni čelili obvinění ze spáchání válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a organizaci a provedení brutální operace al-Anfál (Kelley, 2008: 81).

Operace al-Anfál silně poznamenala vztahy mezi iráckými Araby a Kurdy, je obrovskou křivdou, kterou je obtížné překlenout a která i dnes komplikuje utváření identity iráckých Kurdů.

Osmiletá irácko-iránská válka značně vyčerpala obě země. Rada bezpečnosti OSN vydala v roce 1987 rezoluci č. 598, která praví: *Rada bezpečnosti odsuzuje zahájení a trvání konfliktu. Odsuzuje také bombardování čistě civilních center...nedodržování mezinárodního humanitárního práva a dalších zákonů o ozbrojených konfliktech a obzvláště použití chemických zbraní v rozporu se závazky vycházejícími z Ženevského protokolu z roku 1925. Je odhodlána ukončit veškeré ozbrojené akce mezi Íránem a Irákem.*⁴¹

Na základě této rezoluce bylo zahájeno přímé vyjednávání u diplomatického stolu a 8. srpna byl 1988 dlouholetý a zničující konflikt ukončen. K definitivnímu uspořádání vztahů Iráku a Íránu došlo až v březnu 1990. Tehdy byly obě země vyzvány k sepsání dohody, dle které měla být bezvýhradně akceptována Rezoluce č. 598 a obnovena Alžírská dohoda.(Sluglet, 2003: 311).

⁴¹ *The Security Council is Deploing the initiation and continuation od conflict. Is Deploing also the bombing of purely civilian populatioon centres...the violatin of international humanitarian law and other laws of armed conflict, and, in particular, the use od chemical weapons contrary to obligations under the 1925 Geneva Protocol. Determined to bring to an end all military acitons between Iran and Iraq. (Rezoluce č. 598. Dostupné na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/524/70/IMG/NR052470.pdf?OpenElement>, 4.3.2012).*

Důsledky války byly zmíněny již výše. Kromě obrovských ztrát na životech a ekonomických problémů, byla znatelná také společenská rozladěnost nad nesmyslností celého konfliktu. Veřejná nespokojenost měla být ještě vystupňována v letech následujících. Po dvou letech relativního klidu se Saddám Husajn odhodlal k novému radikálnímu kroku, k napadení Kuvajtu a jeho anexi.

2.4.2 Válka v zálivu 1990-1991

Vstup irácké armády do Kuvajtu byl velkým překvapením jak pro státy Zálivu, tak pro západní svět. Invaze, která byla zahájena 2. srpna 1990 vedla k rychlému obsazení vytyčených cílů a úspěchu (již 8. srpna se stal Kuvajt 19. iráckou provincií). Tento zásah vyvolal na mezinárodním poli obavy. Západní vlády i Sovětský svaz v zápětí Husajnovu tažení odsoudili (Dawisha, 2009: 225). OSN odsoudila Husajnov krok jakožto přestupek proti článku 2.4 první kapitoly Charty OSN (článek 2.4 uvádí: „*Všichni členové se ve svých mezinárodních stycích vyhnou jak hrozbám, či použití síly proti teritoriální integritě, nebo politické nezávislosti jakéhokoliv státu, tak jakémukoliv jinému chování neslučitelnému s cíly Organizace spojených národů*“)⁴². Dle Kapitoly 7, článků 39 a 40 byla RB OSN oprávněna posoudit, zda se jedná, či nejedná o agresi a následně stanovit možné sankce⁴³. Na základě jednání byly v srpnu vydány Rezoluce č. 660⁴⁴ a Rezoluce č. 661⁴⁵ V listopadu téhož roku poté RB

⁴² All Members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations (<http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>) (16.3.2012).

⁴³ Charta OSN – Dostupná na <http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml> (16.3.2012).

⁴⁴ Rezoluce č. 660 uvádí, že RB OSN se na svém zasedání usnesla na tom, že irácká invaze do Kuvajtu porušuje mezinárodní mír a bezpečnost a doporučuje Iráku stáhnout veškeré své jednotky. (Rezoluce č. 660. Dostupná na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/575/10/IMG/NR057510.pdf?OpenElement>, 16.3.2012).

⁴⁵ Rezoluce RB OSN č. 661 z 6. srpna specifikuje rozhodnutí o uvalení sankcí na Irák a Kuvajt. Jednalo se především o sankce ekonomické, rezoluce zakazovala členským

OSN vydala Rezoluci č. 678, která schvalovala použití síly proti Iráku, pokud se jeho jednotky neopustí kuvajtské území do 15. ledna 1991 (Tripp, 2008: 244).

Proti Husajnovi se postavili jeho bývalí spojenci a příznivci, byla vytvořena velká koalice a do akce se zapojili vojáci z 32 států. Spojenecké jednotky zahájily 16. ledna 1991 operaci Pouštní bouře. Útok byl velmi efektivní, pro iráckou konvenční armádu bylo obtížné, ba téměř nemožné, bránit se nejmodernějším technologiím, které koalice použila (bezpilotní letadla, družicové snímky a další). Pozemní ofenzíva vypukla později a velmi rychle donutila irácké jednotky k defenzívě. Mírová smlouva byla podepsána 28. února (Marek, 2010).

Problematika týkající se geografického rozdělení a vymezení hranic mezi oběma státy byla předána pětičlenné komisi (komise se skládala z reprezentantů Iráku a Kuvajtu a tří nezávislých členů s předsedajícím Nicolasem Valticosem) ustavené generálním tajemníkem OSN (Javier Perez de Cuellar⁴⁶). Komise svůj finální návrh předložila v květnu 1993 a na jeho základě byla přijata rezoluce č. 833⁴⁷ definitivně vymežující hranice (Klabbers, 1994: 905-906).

V pozadí samotného konfliktu stálo několik určujících faktorů. Jednak historická zkušenost, neboť Kuvajt byl po velmi dlouhou dobu součástí provincie Basra (Khadduri, 1997: 4). Saddám Husajn nebyl prvním, kdo si nárokoval právo na Kuvajt, jakožto původní součást území jižního Iráku. Další skutečností, která ještě silněji determinovala vývoj

i nečlenským státům obchodovat s komoditami a výrobky pocházejícími z obou zemí (po vyhlášení rezoluce). Rezoluce č. 661 dostupná na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/575/11/IMG/NR057511.pdf?OpenElement> (16.3. 2012).

⁴⁶ Seznam generálních tajemníků OSN dostupný na: <http://www.un.org/sg/formersgs.shtml> (17.3.2012).

⁴⁷ Rezoluce RB OSN č. 833. Dostupné na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/313/44/IMG/N9331344.pdf?OpenElement> (17.3.2012).

vztahů mezi Irákem a Kuvajtem, byl ekonomický úpadek, do kterého se Irák dostal po skončení osmiletého konfliktu s Íránem.⁴⁸

Následky celého konfliktu byly pro iráckou ekonomiku zdrcující (viz příloha č. 5). Sankce, které uvalila RB OSN na Irák, zapříčinily prudký ekonomický propad. Ropný průmysl stagnoval, díky omezením týkajícím se obchodu s ropou klesl její export z 3,5 milionu barelů/den v roce 1990 na 350 000 barelů/den v roce 1991. HDP na obyvatele během let 1991-1996 nikdy nepřekročilo hranici 507 dolarů (oproti 2304 dolarům v roce 1989).⁴⁹ Pravděpodobně nejsilnější efekt měla rezoluce RB OSN č. 986 ze 14. dubna 1995⁵⁰, která zaváděla principy Ropa za potraviny (Oil-for-Food, dále OFF). Na základě této rezoluce bylo v průběhu let 1993-2003 vyvezeno kolem 3,4 miliard barelů v hodnotě 65 miliard dolarů. Z této částky bylo 72% použito v rámci humanitárních programů po prosinci 2000⁵¹.

Vedle problémů hospodářských se musela irácká vláda vypořádat také s novými nepokoji, které propukly na šířitském jihu a kurdském severu (*al-intifád*), kde se v průběhu února 1991 zmobilizovala opozice

⁴⁸ Již na počátku války s Íránem spotřeboval Irák 38,8% svého HDP (19,8 miliard dolarů) na obranu, v následujících letech tato suma dosáhla jedné poloviny, až dvou třetin. Ekonomika se udržovala především díky grantům z Kuvajtu a Saudské Arábie a Spojených arabských emirátů (částka čítala mezi 35-45 miliardami dolarů, které měly sponzorovat Husajnův boj proti Íránu a které Husajn odmítal splácet.) Iraq Economic Data 1958-2003. Dostupné na: https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/iraq_wmd_2004/chap2_annxD.html (17.3. 2012), což vedlo k vysokému zadlužení a z toho plynoucím dalším hospodářským problémům. Demise of Economic development. Dostupné na: http://i-acci.org/StoryDetails.php?id=124&language=&news_type= (17.3. 2012). Následně v roce 1990 došlo k velkému ekonomickému propadu a ekonomické krizi, inflace dosáhla 45% (Sluglett, 2003: 319).

⁴⁹ Iraq Economy Data 1989-2003. Dostupné na: https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/iraq_wmd_2004/chap2_annxD.html (17.3.2012).

⁵⁰ Rezoluce RB OSN č. 986. Dostupné na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/109/88/PDF/N9510988.pdf?OpenElement> (17.3.2012).

⁵¹ Údaje o OFF programu. Dostupné na: <http://www.un.org/depts/oip/> (17.3.2012).

(Sluglett, 2003: 333). Reakce režimu byla prudká, do obou lokalit byla vyslána Republikánská garda a těžká vojenská technika. Kurdské povstání mělo za výsledek přibližně 20 000 mrtvých a především mnoho uprchlíků, kteří se rozhodli opustit zemi a přesídlit do Turecka (zde by vstup povolen až od 14. dubna) a Íránu (Yildiz, 2004: 34-35). Na nátlak Británie, Francie a Spojených států byla OSN přijata rezoluce č. 688⁵², která stanovila bezletovou zónu (na 36 stupni severní šířky) za účelem chránit kurdskou populaci před zásahy iráckých armádních složek⁵³. Zóna byla zrušena až v dubnu roku 2003, kdy členové kurdské Pešmergy vstoupili na území ovládané Irákem.⁵⁴ Vznik bezpečnostní zóny byl jedním z kroků k vytvoření budoucího Kurdistánu. Region se konečně dostal pod kurdskou kontrolu, ačkoliv vláda zvolená v roce 1992 neměla dosud mezinárodně uznaný vládní status.⁵⁵ V srpnu roku 1992 byla podobná ochranná zóna ustavena i na jihu Iráku⁵⁶

V poválečných letech se kromě ekonomické a společenské situace změnila také tvář samotného režimu. Saddám Husajn přešel z dříve moderního a novátorského pohledu na vedení země k tradičnímu postoji a religiozitě. Tyto způsoby se ujaly a měly značný vliv při utváření nové společnosti po roce 2003 (Marr, 2012: 234-235).

⁵² Rezoluce č. 688. Dostupné na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/596/24/IMG/NR059624.pdf?OpenElement> (17.3.2012).

⁵³ No-fly Zones. Dostupné na: <http://www.merip.org/mero/mero022001> (17.3.2012).

⁵⁴ Iraq and the Kurds: Trouble along the Trigger Line (s. 10). Dostupné na: <http://www.aina.org/reports/iatktatl.pdf> (17.3.2012).

⁵⁵ No-fly Zones. Dostupné na: tamtéž.

⁵⁶ Operation Southern Watch. Dostupné na: http://www.globalsecurity.org/military/ops/southern_watch.htm (18.3.2012).

3 OPERACE IRAQI FREEDOM – od počátku konfliktu po ukončení hlavních vojenských operací

V rámci třetí kapitoly své práce bych ráda uvedla několik okolností, které vedly k přípravám a zahájení operace Iraqi Freedom, jejímž výsledkem byla jedna z nejdůležitějších změn v irácké historii a jejíž dopad je i dnes, devět let od zahájení celého projektu, obtížné jednoznačně zhodnotit. Pro tuto práci je důležitý způsob, jakým se společnost postavila k vstupu cizích vojsk na irácké území a následnému svržení hlavy státu, jediného vůdce, Saddáma Husajna.

Po atentátech z 11. září 2001, které byly naplánovány a uskutečněny členy organizace al-Qá'ida, se stala jedním z hlavních programů Spojených států amerických válka proti terorismu. V říjnu prezident G. Bush podepsal *USA PATRIOT Act of 2001*, protiteroristický zákon, který, kromě vzniku nových specializovaných protiteroristických institucí a agentur, schválil také samotnou válku proti terorismu a udělil FBI speciální pravomoci usnadňující práci při získávání informací o potencionálních teroristech a plánovaných útocích⁵⁷. Zahraniční a bezpečnostní politika USA nabrala nový a odlišný směr, hlavním cílem se stalo zničení center teroristů ohrožujících mezinárodní bezpečnost.⁵⁸

Irák byl, v lednovém projevu prezidenta George Bushe, spolu s Íránem a Severní Koreou, zařazen do *Osy zla*. Následovně v srpnu téhož roku obvinil viceprezident Richard B. Cheney Saddáma Husajna z držení zbraní hromadného ničení⁵⁹ (WMD) (Copson, 2003: 1). V říjnu

⁵⁷ FBI Intelligence Timeline. Dostupné na: <http://www.fbi.gov/about-us/intelligence/timeline> (19.3.2012).

⁵⁸ 9/11 a Year On: Ameica's chalenges in a Changed World. Dostupné na: <http://www.usip.org/files/file/EventSummary.pdf> (19.3.2012).

⁵⁹ "V roce 2002 RB OSN vyzvala k opětovnému prozkoumání otázky iráckých WMD. Šetření prováděla UNMOVIC (United Nations Monitoring, Verification and Inspection Commission), avšak nenalezla žádné důkazy o držení, či výrobě WMD Irákem." (Bouchal, 2011:149).

roku 2002 se Bushově administrativě podařilo prosadit a získat jednomyslný souhlas členů RB OSN pro rezoluci č. 1441, která obviňovala Saddáma Husajna z nedodržování závazků vyplývajících z předešlých rezolucí, dále z toho, že opakovaně bránil vstupu členů Zvláštní komise OSN (UNSCOM) a Mezinárodní agentury pro atomovou energii (IAEA)⁶⁰ do země.

Na mezinárodním poli byl režim Saddáma Husajna odsouzen, avšak v otázce nutného odzbrojení a vojenského zásahu v Iráku (který se snažily USA prosadit od února 2003), existovala značná názorová diversifikace. Jak v rámci OSN a NATO⁶¹, tak v rámci EU vznikly frakce, které nahlížely problematiku odlišně. RB OSN neschválila rezoluci, jejíž návrh Spojené Státy a Velká Británie předložili a která měla umožnit vyslání armádních složek do Iráku v případě, že nadále nebude jednat ve shodě s apely RB OSN (Hildreth, 2003: 6-7). Spojeným státům se bez ohledu na neúplnou podporu mezinárodních organizací podařilo, spolu s jejich sympatizanty, utvořit tzv. „Coalition of willing“, která sdružovala země, jež byly ochotny pomoci (logistická podpora, vojenské jednotky, armádní vybavení a pomoc v průběhu rekonstrukce) při operaci Iraq Freedom (Schiffers, 2003: nestránkováno).

17. března 2003 prezident Bush vydal Prohlášení iráckému národu, ve kterém udělil Husajnovi a jeho synům ultimátum opustit Irák do 48 hodin. Kromě jiného, ve svém prohlášení zdůvodňuje a ospravedlňuje postup Spojených států vůči iráckému režimu a to slovy: *„Režim má za sebou v rámci regionu Blízkého východu historii bezohledné agrese. Podporoval, trénoval a poskytoval útočiště teroristům, včetně členů al-Qá'idy. Nebezpečí je zřejmé: Použitím chemických, biologických, či jednoho dne, nukleárních zbraní, získaných s pomocí Iráku, by teroristé*

⁶⁰Celkové znění rezoluce č. 1441 dostupné na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/682/26/PDF/N0268226.pdf?OpenElement> (23.3. 2012).

⁶¹ Podrobné informace o postoji a roli NATO ve válce proti Iráku: NATO and the 2003 Campaign against Iraq. Dostupné na: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51977.htm (23.3.2012).

*mohli naplnit své ambice a usmrtit tisíce, nebo statisíce nevinných lidí v naší zemi, či jinde. Spojené státy a další národy neudělaly nic, čím by si zasloužily, nebo vybízely k podobné hrozbě. Ale udělají vše, aby ji porazili...Dříve, než den hrůzy bude moci přijít, dříve, než bude příliš pozdě něco činit, toto nebezpečí bude odstraněno.*⁶²

Jak uvádí Catherin Daleová ve zprávě pro Kongres USA, operace Iraqi Freedom vypukla 20. března 2003⁶³ s cílem svrhnout režim Saddáma Husajna a pomoci vytvořit „nový a prosperující Irák“ (Dale, 2008: 1-2).

Ještě před ofenzívou byl založen Úřad pro rekonstrukci a humanitární pomoc (ORHA), jehož hlavní náplní bylo především připravit poválečný vývoj Iráku a dohlédnout na implementaci těchto plánů. V čele ORHA stál Jay Garner (Westcott, 2003: nestránkováno).

Hlavní fáze vojenských bojových operací byla, dle prohlášení prezidenta Bushe, ukončena již 1. května 2003 (Baker, 2007: nestránkováno). Avšak, jak napovídá zpráva Úřadu pro vládní zodpovědnost (GAO, Government Accountability Office), nebylo zdaleka dosaženo všech cílů, které byly vymezeny. Jedním z nedostatků, které do budoucna měly komplikovat vývoj v zemi, bylo nezajištění iráckých armádních skladů, které v kombinaci s rozpuštěním armády a vytvořením početné skupiny nezaměstnaných jedinců s vojenským výcvikem, přispělo k porblémům se zajištěním bezpečnosti (D'agostino, 2007: 6-8).

⁶² “The regime has history of reckless aggression in the Middle East. It has aided, trained and harbored terrorists, including operatives of Al-Qaida. The danger is clear: Usicng chemical, biological, or one day, nuclear weapons obtained with the help of Iraq, the terrorists could fulfill their stated ambitions and kill thousands or hundred of thousands of innocent people in our country or another. The United States and other nations did nothing to deserve or invite this threat. But we will do everything to defeat it...Before the day of horror can come, before it is too ate to act, this danger will be removed.” Adress to the Nation on Iraq (338-339). Dostupné na: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/WCPD-2003-03-24/html/WCPD-2003-03-24-Pg338-2.htm> (23.3.2012).

⁶³ Oficiální vyhlášení zahájení operace proběhlo již 19.3.2003. (Jehl, 2004).

Po formálním ukončení hlavních vojenských operací vydala RB OSN novou rezoluci, ve které zdůrazňovala právo iráckého lidu na utváření si vlastní politické budoucnosti, podporovala snahy o budoucí ustavení reprezentativní vlády a stabilního správního systému, založeného na rovných právech a spravedlnosti, bez ohledu na etnickou příslušnost, či jiná specifika. Apelovala na členské země, Mezinárodní měnový fond a Světovou banku, aby se angažovali v procesu rekonstrukce Iráku.⁶⁴ V říjnu byla vydána nová rezoluce č. 1511, která se již podrobněji zabývá body postkonfliktní rekonstrukce Iráku, věnuje se jak nutnosti zabezpečení stability země, vytvoření ústavy a politických institucí, tak bezpodmínečné nutnosti zajistit humanitární zabezpečení a infrastrukturu.⁶⁵ O samotném procesu rekonstrukce, vzniku prozatímních institucí, konstitucí a zajištění bezpečnosti se podrobněji rozepíší v kapitolách následujících.

3.1 Iráčané a operace *Iraqi Freedom*

V předešlých odstavcích byl stručně popsán vývoj mezinárodního mínění o vojenské intervenci v Iráku. Co je ovšem podstatnější a musí tedy být zohledněno, je způsob, jakým se k americkému zásahu (respektive zásahu *coalition of willing*) postavil samotný irácký lid. Jakým způsobem zareagovaly jednotlivé složky společnosti a zda uvítaly spojenecká vojska s entusiasmem, skepsí, či odporem. Vzhledem k historickému kontextu, který byl představen v rámci první kapitoly lze reakce obyvatelstva částečně předvídat. Avšak rozhodně není od věci věnovat jim samostatnou podkapitolu, neboť pomohou částečně nastínit podmínky, za kterých probíhala následná obnova iráckého státu.

⁶⁴ Rezoluce RB OSN č. 1483. Dostupné na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/368/53/PDF/N0336853.pdf?OpenElement> (24.3.2012).

⁶⁵ Rezoluce RB OSN č. 1511. Dostupné na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/563/91/PDF/N0356391.pdf?OpenElement> (24.3.2012).

3.1.1 Kurdové

Jak již bylo řečeno výše, od 90. let měla severní oblast Iráku, převážně obydlená Kurdy jistý typ autonomie.

Díky mezinárodní podpoře byly v roce 1992 uspořádány v regionu volby, které měly vést k vytvoření formální vládní struktury, nejvíce křesel v nové vládě získaly dvě nejvlivnější strany – Kurdská demokratická strana (KDP) a Vlastenecká unie Kurdistánu⁶⁶ (PUK) (Marr, 2012: 244-245). Neshody mezi oběma stranami zapříčinily postupný útlum a nakonec téměř paralýzu nového státního aparátu⁶⁷. I přesto lze ale volby a vznik Kurdské regionální vlády v čele s premiérem Fuádem Masúmem považovat za velký krok pro kurdskou národní emancipaci (ačkoliv v daném období se ještě nejednalo o vládu mezinárodně oficiálně uznanou) (Yildiz, 2008: 46-47).

Vzhledem k historické zkušenosti, kterou Kurdové s předešlými i stávajícím režimem měli, není překvapením, že byli v rámci Iráku asi největšími sympatizanty americké intervence, plánu svrhnout Saddáma Husajna a nastolit nový, demokratický režim. Už od počátku probíhala spolupráce se spojeneckými jednotkami. Tento pozitivní přístup přinesl své výsledky brzy. Již v období Dočasné koaliční správy (CPA) měli Kurdové svých pět křesel v 25 členném poradním sboru Irácká vládní rada (IGC). Později v rámci Prozatímní irácké vlády, z 28. června 2004 měli také své zastoupení, nemluvě o míře autonomie, která jim byla přidělena (Katzman, 2010: 2-3).

⁶⁶ Každá z nich kolem 42% hlasů (Backer, 1994)

⁶⁷ Od roku 1994 do roku 1998 probíhala v zemi občanská válka, která byla zakončena až podepsáním Washingtonské dohody, která byla sepsána po návštěvách Barzáního a Talabáního ve Washingtonu a smluvení se na zahájení budoucího vyjednávání. Nakonec byla bilaterální dohoda zavazující k normalizaci situace a vstřícnému postoji obou stran, podepsána a poté veřejně vyhlášení proběhlo 17. září 1998 (Osman, 2001: nestránkováno).

3.1.2 Ší'ité

V rámci ší'itské entity byl postoj k operaci Iraqi Freedom velmi nejednotný. Zatímco někteří představitelé ší'itské komunity byli ochotní s koaličními silami spolupracovat a uvítali spojeneckou intervenci (například Abd al-Madžíd al-Chú'í, významná osobnost a velký kritik režimu Saddáma Husajna⁶⁸), další část komunity se pokusila udržet neutrální postoj. V dubnu 2003 pronesl Muhammad al-Bakr al-Hákimí (hlava SCIRI⁶⁹) proslov, ve kterém mimo jiné prohlásil: „*Ted' jsou Iráčané chyceni mezi silami Saddáma Husajna a silami okupačními. To je důvod, proč urguji všechny Iráčany, aby se nezaplétali do bojů. Neměli by stranit Saddámovým jednotkám, ani jednotkám vedeným USA.*“ (Kurzman, 2003: 155-156).

Jiné frakce se postavily proti spojeneckým plánům na asistenci při obnově země a za cíl si stanovily vyvolat občanskou válku po celém Iráku. Navíc vypukly násilnosti mezi samotnými ší'itskými frakcemi⁷⁰ (jednou z příčin těchto střetů byla také násilná smrt al-Chú'ího, ze zosnování akce byl obviněn Muqtada as-Sadr)⁷¹. Pro spojenecké síly bylo podstatné především to, že právě v oblasti Umm Qasr a Násiríje se střetli s nejsilnějším odporem, ačkoliv kolem 80% povolanych vojáků v oblasti byli ší'ité kteří, představovali spíše kritiky a oponenty stávajícího režimu. Značný vliv na tuto skutečnost měl irácký nacionalismus, který byl, jak uvádí Dodge v rámci armády obnovován a upevňován v období První války v zálivu (Dodge, 2005: 5). Po ukončení válečných operací sehrály

⁶⁸ Sayyid Abdul Majid al-Khoei. Dostupné na: <http://www.islamopediaonline.org/profile/sayyid-abdul-majid-al-khoei> (27.3.2012).

⁶⁹ SCIRI, neboli Supreme Council of the Islamic Revolution in Iraq (Dale, 2008: 89-90).

⁷⁰ ideologické neshody a následně i ozbrojené boje vypukly především mezi skupinami vedenými Muqtadou as-Sadrem, al-Hakimem a al-Sistáním. Najaf, dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/najaf.htm>. (27.3.2012).

⁷¹ Shia leader murdered in Najaf. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2936887.stm (27.3.2012).

významnou roli přívrženci radikálního Muqtady as-Sadra (a další skupiny) jehož intenzivně protiamerická rétorika pomohla rozpoutat vlnu násilnosti a ozbrojeného odporu (Rosen, 2004).

3.1.3 Sunnité

Sunnitské obyvatelstvo patřilo v uplynulých letech k hlavnímu jádru podpory Saddáma Husajna a jeho režimu. Jejich reakce byla poplatná jejich obavám z nového pořádku, který měl nastat. Centrem sunnitského odporu proti koalici se stal tzv. „*Sunnitský trojúhelník*“⁷² Právě v této oblasti (viz příloha č. 2) se formovaly, dobře organizované skupiny sunnitského odporu. Mezi významnější z nich patřily například *al-Tawhíd wa al-džihád*, *Džajšu al-ansár al-sunna* a v neposlední řadě také původně kurdská organizace *Ansár al-islám*.⁷³ Veškerá tato uskupení se snažila všemi silami bojovat proti koaličním vojskům. Jejich ideologie povětšinou vycházela z iráckého nacionalismu spojeného s islámem. Tím byl propojen pojem *watana* (v daném kontextu myšleno „irácký domov“) a boj proti nemuslimským okupantům. V následujících letech podobná idea stala velkým lákadlem pro mnohé Iráčany, především bývalé členy armády (Dodge, 2005: 9).

Na základě informací uvedených v rámci této kapitoly lze konstatovat, že postoj Iráčanů k vojenské intervenci a násilnému svržení režimu, byl stejně nejednotný, jako samotná podstata irácké společnosti. Ve spojení s neschopností koaličních jednotek zajistit v dostatečně krátkém čase bezpečnost nad celým státním územím a dalšími faktory, které budou zmíněny níže, vedla tato nejednota až k vypuknutí

⁷² Termín Sunnitský trojúhelník se používá již od 70. let, především, aby byl region odlišen od severní a jižní části Iráku. Sunni Triangle. Dostupné na: <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/Sunni+Triangle> (1.4.2012).

⁷³ Focus on Sunni insurgency in Iraq. Dostupné na: <http://www.thefreelibrary.com/Focus+On+The+Sunni+Insurgency+In+Iraq.-a0121086943> (1.4.2012).

dlouholeté občanské války, jejíž ukončení mělo stát zahraniční i domácí aktéry ještě mnoho úsilí.

4 POSTKONFLIKTNÍ REKONSTRUKCE A NATION-BUILDING – teoretický exkurz

Vzhledem k tématu práce není možné zcela vynechat teoretickou kapitolu, která by se zabývala samotnou *postkonfliktní rekonstrukcí* a *nation-buildingem*. Vzhledem ke skutečnosti, že se nejedná o práci politologickou, je teorii věnována kapitola relativně krátká, ačkoliv se jinak jedná o velmi obsáhlou a náročnou tematiku. Práce nijak podrobně nepojednává o historii oboru řešení konfliktů a jeho podkapitol budování míru a poválečné obnovy. Naopak se pokouší stručně a jasně osvětlit hlavní myšlenky, postupy a způsob implementace vytyčených cílů, které v sobě obsáhlý komplex aktivit, nazývaný postkonfliktní rekonstrukce, zahrnuje.

V první řadě by mělo být vyjasněno, že v Iráku se mísilo více přístupů k poválečné obnově, především postkonfliktní rekonstrukce a nation-building.

Nation-building je termín který je využíván již od Druhé světové války a označuje (ve svém původním znění) komplex aktivit, jakými jsou demilitarizace, demokratizace a ekonomický rozvoj. Jeho principy byly uplatněny po ukončení Druhé světové války a v období Studené války hrál nation-building primární strategickou roli v zahraniční politice USA. Do dnešních dní prošel dlouhým vývojem. Při uskutečňování cílů nation-buildingu probíhá mezinárodní spolupráce a spolupráce s NGOs (non government organisations) i soukromým sektorem. (Fukuyama, 2006: 19-21). Dnešní nation-building je složitý komplex aktivit s cílem obnovit stabilitu státu a utvořit demokratický režim. F. Fukuyama ve své publikaci tvrdí, že: „*Nation-buildingové operace nejsou pouze, ani především, operace vojenské. Každá strategie, aby byla úspěšná, musí integrovat*

*politické, vojenské, ekonomické, humanitární a další aspekty...*⁷⁴
(Fukuyama, 2006: 88).

V průběhu let se obsah nation-buildingu postupně měnil, rozšířil a došlo i k přenesení zodpovědnosti na jiný orgán státní správy. Příkladem může být i samotná rekonstrukce Iráku, kdy bylo plánování rekonstrukčních aktivit předána do rukou nově založené ORHA a jejího předsedy J. Garnera, přičemž ORHA byla odpovědná Ministerstvu obrany (DoD). Byly stanoveny tři hlavní oblasti, kterými se ORHA měla zabývat – humanitární asistence, rekonstrukce a zajištění civilní administrativy a to ve spolupráci s koaličními aktéry, OSN a dalšími (Dobbins, 2008: 112-114).

U Iráku a některých dalších případů, se často v textech setkáváme také s pojmem **state-building**. Odborníci na problematiku terminologie nahlíží rozličně. J. Dobbins používá ve svých pracích termíny oba ve stejném kontextu, Francis Fukuyama upozorňuje na fakt, že termíny se obsahově nepřekrývají definitivně, jelikož nation-building je spíše „*state-building spojený s ekonomickým rozvojem*“⁷⁵ (Fukuyama, 2006: 3). V této práci je termín používán jakožto ekvivalent pro nation-building (jeho procesy) a pro vybrané pilíře z postkonfliktní rekonstrukce, které spadají do oblasti state-buildingu (Spravedlnost a usmíření a Vláda a participace).

Postkonfliktní rekonstrukce v sobě zahrnuje ještě o něco širší škálu aktivit, které probíhají v období mezi ukončením konfliktu a normalizací situace. Jak uvádí studie vydaná CSIS (Center for strategic & International studies), rekonstrukce se skládá se ze čtyř základních pilířů, které by i zde měly být uvedeny:

⁷⁴ Any strategy for success must integrate the political, military, economic, humanitarian, and other aspects of U.S. and international efforts...

⁷⁵ state-building coupled with economic development.

Bezpečnost, tento pilíř představuje zajištění bezpečnosti v oblasti (celé zemi) jako základní podmínku pro možné zdárné pokračování rekonstrukce. **Spravedlnost a usmíření** zahrnuje vytvoření neustranného a zodpovědného právního systému, vznik konstituce a zajištění rovných práv všem obyvatelům. **Sociální a ekonomický blahobyť**, v rámci tohoto pilíře mají být zajištěny základních ekonomické a sociální potřeby, za účelem ušetřit společnost strádání. **Vláda a participace**, dle kterého mají být vytvořeny legitimní, efektivní politické a administrativní instituce. Každý z pilířů pak z prochází **třemi fázemi**, fází vstupu, fází transformace a fází podpory.⁷⁶

Jednotlivé komplexy aktivit, jejichž cílem je obnovit stabilitu a mír v poválečné zemi (regionu), se navzájem prolínají a překrývají.⁷⁷ Samotná otázka užívané terminologie je komplikovaná, vzájemné zaměňování termínů (poválečná obnova, rekonstrukce, budování míru) v rámci procesu poválečného zotavování státu je časté, jak bylo zjištěno na základě studia materiálů využitých v této práci. V rámci dokumentů vydaných OSN můžeme nalézt jak pojmy postkonfliktní rekonstrukce, tak termíny poválečné budování míru (postconflict peace-building) a další, jejichž definice nalezneme v Agendě pro mír.⁷⁸ Světová banka preferuje užívání termínu postkonfliktní rekonstrukce.⁷⁹ V dokumentech vydaných americkými organizacemi je nejfrekventovaněji užíván, již zmíněný, termín nation-building. V rámci této bakalářské práce bylo využito publikací ze

⁷⁶ Post-Conflict Reconstruction. A task Framework. Dostupné na: <http://csis.org/images/stories/pcr/framework.pdf> . (1.4.2012).

⁷⁷ Například Rozvojový program OSN (UNDP) ve své zprávě z roku 2002 upozorňuje dokonce na nutnost považovat jednotlivé složky asistence při poválečném zotavování státu (humanitární asistence, rekonstrukce, reintegrace, a rozvoj) za souhrnný celek aktivit, které musí koexistovat zároveň a doplňovat se (Ahmed, 2002: 115-116).

⁷⁸ An Agenda for Peace. Dostupné na: <http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html> (2.4. 2012).

⁷⁹ Zde bych odkázala na publikace vydané Světovou bankou například *Post Conflict Reconstruction, The role of the World Bank*: 1998. The International Bank for Reconstruction and Development: Washington D.C. ISBN 0-8213-4215-0.

všech těchto informačních zdrojů, preferováno je užívání termínu postkonfliktní rekonstrukce.

Tímto bychom ukončili teorii poválečné obnovy. Reálnou implementací dvou pilířů postkonfliktní rekonstrukce se budeme zabývat v následujících kapitolách.

5 POVÁLEČNÁ SITUACE – od ukončení vojenských operací po přijetí trvalé ústavy

Pátá kapitola *Poválečná situace* by nás měla uvést do problematiky počátků poválečné rekonstrukce země. Budou zmíněny původní plány koalice na postupy při obnově bezpečnostních struktur a ustavení základů pro fungující demokratickou společnost a právní systém. Následně jejich reálná implementace, postup při utváření institucí a správních orgánů a způsob, jakým se spojenci vypořádali s multikonfesní a multietnickou povahou irácké společnosti.

5.1 Rekonstrukce politického systému a právního systému – plán, proces a úskalí

Po oficiálním ukončení vojenských operací, které vyhlásil G. Bush 1. května 2003 mělo být přistoupeno k další fázi operace a to poválečné obnově země, v jejímž plánování hrály USA hlavní roli. Plány na rekonstrukci země byly vytvářeny již v době před vypuknutím samotného konfliktu⁸⁰. Bylo uspořádáno mnoho konferencí a debat, sepsáno mnoho

⁸⁰ Při utváření ideálního modelu poválečného postupu při budování politického systému a vládních institucí, se střetly dva pohledy. Jednak pohled Ministerstva zahraničních věcí (State Department) který podporoval plán postupného, pozvolného budování institucí, kde Iráčané měli hrát roli pouhých dohlížitelů na tento proces. S odlišnou perspektivou přišlo Ministerstvo obrany (Department of Defense), které preferovalo co nejrychlejší předání moci do rukou samotných Iráčanů a jejich participaci v rámci celého procesu. Oficiálně schválen byl nakonec rozpracovaný návrh Ministerstvem obrany (Dale, 2008: 33-34).

studií a zpráv, které měly pomoci připravit efektivní, rychlý a především úspěšný rekonstrukční proces. V roce 2002 nechalo Ministerstvo zahraničních věcí v rámci *Future of Iraq Project*⁸¹ vytvořit domácími a iráckými odborníky zprávu, v níž bylo představeny body, které 12 z iráckých účastníků projektu vidělo jakožto klíčové při budování nového Iráku (Boorstin, 2003: 9). Mezi hlavní body byla zařazena nadnárodní spravedlnost, zabezpečení humanitárních potřeb a veřejného zdraví, veřejné finance a zahraniční a státní bezpečnostní politika v post-Sadámovském Iráku.⁸²

Senátní výbor pro zahraniční vztahy (Senate Committee on Foreign Relations) vedl v únoru a březnu 2003 několik zasedání na téma Irák, jeho rekonstrukce a budoucnost. Mezi konkrétními body jednání zazněla otázka rozsah celé operace, vynaložených financích (tehdejší odhady byly 20 miliard dolarů ročně), ochrany civilního obyvatelstva a zajištění procesu transformace iráckého politického systému (Schwartz, 2003: nestránkováno). V podstatě jednoznačná byla dosud pouze budoucí role armády, jednak ve vojenských operacích a při zajišťování bezpečnosti v průběhu poválečných aktivit. Řada jednání o těchto tématech proběhla i na mezinárodní úrovni v rámci OSN.⁸³

Jako konečné řešení byl 10. března 2003 vybrán a schválen plán Ministerstva obrany USA, který problematiku pečlivě rozpracoval a kromě jiného zdůraznil nutnost participace Iráčanů na obnově státu a jeho struktur. Součástí plánu bylo vytvoření Dočasné Irácké autority (Iraqi

⁸¹ Podrobné informace o *Future of Iraq Project* jsou zveřejněny na stránkách Národního bezpečnostního archivu USA, včetně ukázek ze zpráv a studií (New State Department Releases on Future of Iraq Project. Dostupné na: <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB198/index.htm>.) (1.4.2012).

⁸² Future of Iraq Working Groups. Dostupné na: <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB198/20020430.pdf>. (3.4.2012).

⁸³ Zápisy ze zasedání a jednání v rámci Rady bezpečnosti OSN jsou dostupné na: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact.htm>. (3.4. 2012).

Interim Authority), která měla být mezistupněm mezi poradním orgánem a dočasnou vládou (která měla být ustavena co nejdříve to bylo možné) (Dale, 2008: 33-34). V souladu s finálním rozhodnutím Bushovy administrativy a prohlášením Paula Wolfowitz (tehdejší náměstek ministra obrany USA) vznikla ORHA (Office of Reconstruction and Humanitarian Assistance) v čele s gen. Jayem Garnerem, která měla nést zodpovědnost za průběh veškerých operací (od humanitární asistence až po asistenci politickou) v Iráku po ukončení hlavních vojenských operací. Její pravomoci měly v pravý okamžik přejít na Prozatímní iráckou autoritu (Wolfowitz, 2003). V zápětí po vzniku ORHA následovaly dvě konference na kterých se jednalo o formování prozatímní vlády v Násiríji 15.4.2003 a v Bagdádu 28.4. 2003) (Pace, 2008: 91-92).

5.2 Implementace plánů

Realizace jednotlivých bodů plánu probíhala postupně a musela se vypořádat s mnohými komplikacemi. V červnu 2003 byla ustavena Dočasná koaliční správa (CPA) (která nahradila funkci ORHA a zahrnula v sobě legislativu, exekutivu i jurisdikci) v jejímž čele stanul Paul Bremer a o které se ve reportu pro kongres USA praví: *„Posláním správy je obnovit bezpečnostní podmínky a stabilitu za účelem vytvořit podmínky, ve kterých by si Iráčané mohli sami určovat vlastní politickou budoucnost (s tím, že urychlí snahu obnovit a etablovat státní a lokální instituce pro reprezentativní vládu)...*⁸⁴ (Halchin, 2004: 1).

Koaliční administrativa a stejně tak i OSN apelovaly především na nutnost irácké participace v procesu rekonstrukce. V rámci těchto snah byla vytvořena Irácká vládní rada (IGC), jakožto poradní a kooperační orgán CPA. Při vybírání a dosazování členů do IGC byla provedena jedna z největších změn, které měly iráckou politickou scénu potkat, **většinu**

⁸⁴ The authority's mission is to restore conditions of security and stability, to create conditions in which the Iraqi people can freely determinate their own political future, (including by advancing effort to restore and estavlish national and local institutions for representative governance)....

z 25 křesel v rámci rady obsadili šířitští představitelé (konkrétní složení bylo: 13 šířitských muslimů, 5 sunnitských muslimů, 5 Kurdů, 1 křesřan a 1 Turkmen).⁸⁵

Již v počátcích bylo zřejmé, že se rekonstrukce bude potýkat s řadou obtížně řešitelných problémů. Některé z nich vyplynuly z povahy bývalého režimu, jiné byly zapřičiněny nedostatky v činnosti samotných rekonstrukčních teamů a jejich plánů. USA a koaliční partneři byli v období od svržení režimu až po předání moci do rukou Prozatímní irácké vlády, v podstatě okupačními silami. Jejich status sice potvrdila RB OSN výše zmiňovanou rezolucí 1483 z května roku 2003, avšak na průměrného obyvatele Iráku mělo toto prohlášení minimální efekt. Velmi brzy po svržení režimu vypukly v Iráku vlny násilností, rabování, mezikmenové a etnických boje, které nakonec vyústily v občanskou válku. Kromě jiného se markantně zvýšil počet bombových útoků (především automobilové bomby) zaměřených na mezinárodní cíle (za účelem odradit organizace a země, které by chtěly kooperovat s USA při rekonstrukci země) (Dodge, 2005: 5).

Skutečností, která velmi přispěla k propuknutí násilností, bylo rozpuštění a zákaz strany Ba'ath, následné zrušení Ministerstva obrany a v rámci toho také pravidelných ozbrojených složek a Republikánské gardy (ačkoliv, jak uvádí server globalsecurity, v původních plánech DoD, měla být stávající irácká armáda využita při zabezpečování země).⁸⁶ Dalším krokem byla rozpuštění Ministerstva vnitra a pod něj spadajících bezpečnostních složek a zpravodajských agentur. Po dokončení této části „rekonstrukce“ byla země uvržena do téměř absolutního chaosu. Společnost měla, kromě jiného, podstoupit také proces de-ba'athifikace. Bremer nařídil pozatýkání všech vysoce postavených členů Ba'ath. Nevzal

⁸⁵ Iraqi Governing Council. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/igc.htm> (1.4.2012).

⁸⁶ De-Baathification and the Disbanding of the Iraqi Army. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2008/onpoint/chap03-03.htm> (3.4. 2012).

však na zřetel povahu a strukturu samotné strany Ba'ath, počet pravých přívrženců Husajnova režimu (kteří měli být pozatýkáni) nakonec dosáhl výše 85 000 (Pfiffner, 2010: 78-79). Členskou majoritu strany Baas představovali běžní Iráčané a její vedení taktéž nebylo tvořeno úzkou elitní vrstvou, nýbrž, jak tvrdí F. Jabar (a dokládá výše zmíněné údaje z práce J. Pfiffnera) se jednalo o širokou společenskou skupinu, propojenou kmenovými rodovými, a stranickými sítěmi (Jabar, 2004: 4-5).

S rozpuštěním ozbrojených složek a zaměstnanců státního aparátu se na scéně náhle objevila významná skupina (dojdeme k číslu vyššímu, než 700 000)⁸⁷ nezaměstnaných a nespokojených Iráčanů. V kombinaci s nedostatečným zajištěním skladů konvenčních zbraní, na které upozorňuje zpráva Davida M. D'Agostina, se jednalo o problém nedozírných následků, který byl způsoben především špatným plánováním a organizací DoD a CPA (D'Agostino, 2007: 8-9).

Občanská válka v Iráku představovala komplex násilných akcí, ve kterých proti sobě bojovaly jak jednotlivé společenské entity. Především se jednalo o násilné činy mezi sunnity a ší'ity. Některé ší'itské skupiny využily chaosu a zorganizovaly odvetné akce proti sunnitům spřízněným s bývalým režimem (The Iraq Study Group zveřejnila informace o vraždách a popravách ve své zprávě z roku 2006) a zároveň v podstatě tytéž skupiny bojovaly proti okupačním jednotkám (Baker, 2006:10). Problém představovala také domobrana, tvořená samotnými Iráčany, kterým nebyly koaliční jednotky schopny zajistit bezpečnost. Dále se jednalo o bývalé zaměstnance bezpečnostních složek svrženého režimu. Na tyto organizované gangy připadlo až 60% politicky motivovaného násilí

⁸⁷ Číselné údaje nejsou zcela jednoznačné, některé prameny uvádí, že 350 000 vojáků se ocitlo mimo službu (avšak tyto odhady se zdají být nízké a pravděpodobně zahrnují pouze stále vojenské složky) (Abdullah, 2006:98). Taktéž analýza vydaná EU Institute for Security Studies uvádí počet 350 000 propuštěných vojáků (Zaborowski, 2008: 6). Jiné údaje nalezneme v textu od J. Pfiffnera, který uvádí počet 385 000 členů ozbrojených složek, 285 000 členů policejních složek a 50 000 členů prezidentské ochrany (Pfiffner, 2010: 80). Toby Dodge zveřejnil také údaje vyšší, došel k počtu 750 000 (Dodge, 2005:9).

(Dodge, 2005: 8). Vedle skupin působících v oblasti *Sunnitského trojúhelníku* se objevila povstání i na šířitském jihu a dokonce i v oblastech Kurdistánu se formovaly ozbrojené skupiny. Cíle a ideologie skupin byly rozličné. Zatímco někteří propagovali irácký nacionalismus, jiní využili náboženskou rétoriku (často až sektářskou), další rabovali a loupili pouze za účelem vynahradiť si ztráty vzniklé za léta krize. Sunnitské skupiny, které v poválečném období v regionu působily byly zmíněny již výše, pro doplnění zde uvedeme i zástupce skupin šířitských *Džajšu al-Mahdí* (Mahdího armáda) vedená Muqtadou as-Sadrem, *Munazimat Badrí* (Badrova brigáda) Abdula Azíze Hášimího (Baker, 2006: 11).

Násilnosti a rabování se nepodařilo v následujících měsících, ani letech zcela uklidnit, ve chvíli, kdy americké, či britské jednotky zasáhly v jedné oblasti, vypukly nepokoje v oblasti jiné. Jako nejvýznamnější ozbrojené konflikty koaličních jednotek s povstalcí a odpůrcí mohou být uvedeny dvě bitvy o město Fallúdža (Abdulláh, 2006: 99).

Vedle násilností představovala další problémy při budování politického systému a práva, také neexistence potenciálních politických elit. Vakuum, které vzniklo po svržení režimu a rozpuštění strany Ba'ťh dalo brzy vzniknout více jak 140 politickým a zájmovým skupinám, z nich však žádná neměla opravdová potenciál získat si masivní a stálou podporu. Dvě exilové strany, se kterými jednala americká administrativa a ve kterých viděla naději byl Irácký národní kongres (INC, v čele s Ahmedem Chalábím) a Irácká národní dohoda (INA, Ijáda Aláwího) také neměly u Iráčanů valné sympatie (Dodge, 2005: 17, 21).

Irácké centrum pro výzkum a strategická studia (ICRSS) předalo v roce 2003 zprávu americkému Výboru pro zahraniční vztahy při Senátu USA, součástí tohoto reportu jsou i výsledky průzkumů veřejného mínění. Z těchto kromě jiného vyplývá, že pouze 15,1% dotázaných Iráčanů se domnívá, že existující politické strany si zaslouží jejich pozornost. 63% respondentů uvedlo, že by preferovalo vládu technokratů a většina z nich

(především z řad šířitů) by upřednostnila propojení náboženství a politiky. Užší skupina by pak preferovala čistě sekulární vládu.⁸⁸ Vnitrostátní podmínky pro budování demokratického systému tedy nebyly nijak příhodné. Navíc, poradní a kooperační orgán, který dal Bremer vytvořit, Irácká vládní rada, nebyla schopná se usnést (pravděpodobně i díky svému multietnickému a multikonfesnímu složení) ani na rozhodnutích, jako bylo zvolení předsedy vládní rady (nakonec byla situace vyřešena střídavým předsednictvím). Vážnější problém představovala ale její neschopnost plnit základní úkony, které Bremer IGC udělil, včetně sepsání nové ústavy (Dobbins, 2008: 121).

Alespoň částečně se podařilo konsolidovat státní instituce na lokální úrovni vytvořením nových městských rad. Koaliční velitelé se snažili pečlivě vybírat představitele, kteří měli být do městských rad vybráni (jednou z podmínek byla co nejmenší míra propojení osob s bývalým režimem), v oblastech, kde bylo složení multikonfesní a multietnické (jako Kirkúk a Mosul) byl do rad dosazení představitelé všech skupin. Ovšem tyto instituce dosud neměly spojení s centrální vládou, takže samotná jejich činnost byla omezena (Jabar, 2004: 7). I přes veškeré komplikace a potíže, Washington apeloval na dodržení plánu rekonstrukce a především na dodržení 30. června 2004, jakožto mezního data pro předání suverenity a vlády do rukou Iráku. Tento plán byl odsouhlasen CPA a IGC, stejně tak měl být dodržen plán na přijetí Přechodného administrativního zákona (Transitional Administrative Law, TAL) do 29. února 2004. Díky intenzivnímu snažení všech zapojených aktérů a pomoci odborného týmu OSN v čele s Lakhdarem Brahimim byl 1. března Iráckou vládní radou formálně schválen a podepsán TAL⁸⁹

⁸⁸ Iraq: Meeting the Challenges, sharing the Burden, Staying the Course. Dostupné na: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CPRT-108SPRT88594/html/CPRT-108SPRT88594.htm> (5.4.2012).

⁸⁹ Součástí TAL byly body týkající se následujících měsíců, tedy ustavení dočasné vlády a následné uspořádání demokratických voleb a vznik vlády přechodné. Byla zde definována povaha iráckého státu, státní náboženství, společenské složení. Článek 12 zabezpečuje všem Iráčanům rovná práva bez ohledu na genderovou příslušnost, vyznání, či etnický původ. (Law of

(Katzman, 2004: 2). V rámci TAL bylo přechodné období rozděleno do dvou fází (Viz příloha č. 3):

1. Fáze začínala 30. června, kdy měla být definitivně předána suverenita do rukou Iráčanů a Prozatímní irácké vlády (viz příloha č. 4), v rámci této fáze měly být nejdéle 31.ledna 2005 zorganizovány celostátní demokratické volby.
2. Fáze byla zahájena po zvolení a následném vzniku Národního shromáždění a ustavení Irácké přechodné vlády (ITG) tato vláda předloží návrh trvalé konstituce a zakončením fáze mělo být její schválení a zvolení permanentní vlády⁹⁰

Dle TAL a zprávy Světové banky měla být na konci roku 2005 zahájena fáze 3, která měla vést ke stabilnímu, samostatnému státu⁹¹

Brahimiho rady a plány by ani v rámci této práce neměly být opomenuty. Ve svém proslovu v RB OSN v 2004 vznesl Brahimi doporučení pro budoucí postup. Mezi jeho stěžejní poselství patřilo jednak, zde již několikrát zmiňované, předání suverenity Iráčanům maximálně do 30. června 2004. Dále nutnost dodržení plánů a uspořádání celostátních voleb v lednu 2005, jelikož se jedná o jediný způsob, jakým získat pro nově budovaný systém a jeho představitele legitimitu. Jeho doporučení se týkala především nastávajícího vytvoření Prozatímní irácké vlády (Iraqi Interim Government). Brahimi ve své zprávě nadnesl, že na základě rozhovorů a průzkumů v řadách iráckého

Administration for the state of Iraq, for the transitional Period - TAL). Dostupné na: <http://www.constitution.org/cons/iraq/TAL.html>. (7.4.2012).

⁹⁰ Iraq's Transitional Law. Dostupné na: <http://www.gao.gov/assets/100/92638.pdf> (7.4.2012).

⁹¹ Second Interim Strategy note for the Republic of Iraq for the Period FY06-07. Dostupné na: <http://siteresources.worldbank.org/IRFFI/64168382-1092419012421/21136784/SecondIraqInterimStrategyNote.pdf> (8.4.2012).

obyvatelstva bylo vyhodnoceno, že většina z Iráčanů by si přála prozatímní vládu složenou z čestných a technicky kvalifikovaných jedinců. Její charakter by měl být krátkodobý a především by měla být schopna vykonávat co nejefektivněji každodenní administrativu, dokud nebude nahrazena demokraticky zvolenou vládou. V rámci krátkodobé a především prozatímní povahy této vlády doporučoval Brahimi, aby její čelní představitelé – prezident, viceprezidenti a premiér, nekandidovali v následujících volbách (leden 2005). Na otázku, jakým způsobem a koho vybrat za představitele prozatímní vlády odpovídá následovně: *„Ideálně, sám irácký lid by si měl vybrat svou vládu...V každé politické straně a v každé regionální, etnické a náboženské skupině jsou čestní a kvalifikovaní lidé.“*⁹²

L. Brahimi sehrál svou roli také při samotném výběru členů budoucí prozatímní vlády, avšak, jak uvádí T. Dodge ve své práci, technokratický charakter této vlády byl spíše pochybný a stejně tak i některá další Brahimiho doporučení byla přehlédnuta (což ovšem spočívalo ve vnitřních neshodách mezi Brahimiho týmem, CPA a IGC) (Dodge, 2005: 25).

5.2.1 První fáze přechodného období (30. června 2004 - 31. ledna 2005)

Tato kapitola nám velmi krátce osvětlí vznik a složení Prozatímní irácké vlády (IIG) a také nastíní pozadí, ve kterém vláda vznikala. Mnohé bylo již nastíněno v kapitole předešlé, avšak podrobnější rozebrání nově vzniklé instituce jistě nebude kontraproduktivní. Dalším bodem, kterému zde bude věnován prostor je příprava celostátních demokratických voleb plánovaných na leden 2005.

⁹² Ideally, the Iraqi people themselves should select the Government....There are honest and qualified people in every single political party and in every regional, ethnic and religious group. (The situation between Iraq and Kuwait. Dostupné na: <http://www.uniraq.org/FileLib/misc/Security%20Council%20Meeting%20S-PV4952%20EN.pdf>.) (5.4.2012).

Dva dny před mezním datem, tedy 28. června 2004, proběhlo v Bagdádu oficiální předání suverénní moci do rukou nově sestavené Prozatímní irácké vlády. Jmenování jejích členů však proběhlo již 1. června za asistence zvláštního vyslance OSN L. Brahimiho (Katzman, 2008a: 67).

Tímto dnem přestala formálně existovat a fungovat CPA a IGC a USA měly nadále ovlivňovat dění v Iráku na diplomatické úrovni, prostřednictvím svého nového ambasadora Johna Negroponte (později nahrazeného Zajmalem Chalízádem) a vojenského velitele gen. George Caseyho. Vláda byla mezinárodně oficiálně uznána a RB OSN vydala rezoluci číslo 1546, ve které schválila vznik IIG, ocenila ukončení okupace a podpořila plány na uspořádání lednových voleb. Dále také ratifikovala oprávnění spojeneckých jednotek zajišťovat nadále bezpečnost (tentokrát však měly být jejich rovnocenným partnerem také irácké bezpečnostní složky).⁹³ Co se týče rabování a násilností v rámci iráckých měst, postupně dostalo jiný smysl, s předáním suverenity se v podstatě irácký odpor proti okupačním jednotkám změnil v sunnitský odpor proti vládnoucím ší'itům (Dobbins, 2008: 126). Tato skutečnost se odvinula od složení IIG a vlivu ší'itů.

Do IIG byli dosazeni kromě nově vybraných osob také bývalí členové IGC. Jedním z nich byl nový prezident, Šejch Ghází Maš'al Adžíl al-Jawár, sunnita, jedna z prominentních osobností kmene Šammar (patří mezi nejpočetnější kmény v Iráku)⁹⁴, který 15 let svého života prožil v exilu v Saudské Arábii. Do postů viceprezidentů nastoupili Ibráhím al-Dža'afarí, ší'ita, bývalý mluvčí strany Da'wa, člen IGC a taktéž exulant, a Rowš Núrí Šáwajís, významná osobnost v historii Kurdistánu, jeden z hlavních členů Kurdské demokratické strany (KDP) a v 90. letech

⁹³ Rezoluce RB OSN č. 1546. Dostupné na: http://www.un.org/Docs/sc/unscl_resolutions04.html (7.4.2012).

⁹⁴ Overview of Iraq Tribes. Dostupné na: <http://thegroundtruth.blogspot.com/2009/07/overview-of-iraqs-tribes.html> (7.4.2012).

vicepremiér Kurdské regionální vlády. Premiérem se stal Ijád Ālāwī, ší'ita, spoluzakladatel londýnské Irácké národní dohody, spíše sekulárně zaměřený, po jisté období dokonce ba'athista, od roku 2003 člen IGC. Další posty byly rozděleny takto: místopředsedou vlády pro národní bezpečnost se stal Barhám Sálíh (PUK). Ministrem zahraničních věcí Hošjár Zebáří (KDP), ministrem financí se stal ší'ita Ādal Ābd al-Mahdí (SCIRI), ministrem spravedlnosti sunnita Dúhán al-Hasan.⁹⁵

Nová prozatímní vláda nevyvolala u veřejnosti žádné zvláštní nadšení, příčinou bylo především složení samotné vlády, kdy se jejími členy stali bývalí členové Irácké vládní rady a také fakt, že v ní bylo zastoupeno mnoho exulantů. Samotná efektivita této vlády je diskutabilní. V průzkumech veřejného mínění provedených IRI (International Republican Institute) v září a říjnu 2004, bylo zjištěno, že 35,7% respondentů se domnívá, že IIG vůbec nereprezentuje zájmy Iráčanů, pouze 8,8% dotázaných odpovědělo, že vláda velmi podporuje a prosazuje jejich zájmy. Pouze 8,2% respondentů potvrdilo, že považují činnost Prozatímní irácké vlády za velmi efektivní.⁹⁶

V období mandátu Prozatímní irácké vlády směřovalo její hlavní úsilí (s podporou OSN a amerických poradců) k přípravám lednových voleb (Katzman, 2008: 70). Zde nám průzkumy veřejného mínění přináší opět zajímavé údaje, neboť z daných hodnot vyplývá, že jen o málo méně, než 40% tázaných Iráčanů se obávalo, že volby nebude možné v lednu 2005 vůbec uskutečnit, většina z nich potom odůvodňovala toto možné zpoždění především nestabilní bezpečnostní situací.⁹⁷ Pozitivní

⁹⁵ Interim Iraqi Government. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3766401.stm (7.4.2012).

⁹⁶ Survey of Public Opinion, s. 27-28. Dostupné na: <http://www.iri.org/sites/default/files/2004-10-22-Iraq%20Poll%20Sept%20Oct.pdf> (8.4.2012).

⁹⁷ Tamtéž, s. 34.

výsledek ovšem vyplynul údajů, dle kterých 85,5% dotázaných mělo v úmyslu k demokratickým volbám přijít.⁹⁸

Přechodný administrativní zákon obsahoval přesný popis postupu a podoby prvních demokratických voleb, které měl Irák zažít. Kenneth Katzman specifikuje, že krom voleb do Dočasného národního shromáždění se 30. ledna 2005 konaly zároveň volby do 18 provinčních rad a do Kurdského regionálního shromáždění (Katzman, 2008: 70).

Z voleb do Národního shromáždění měla vzejít 275 členná rada, která během svého funkčního období (jednoho roku) měla ratifikovat volbu prezidenta a jeho dva zástupce, kteří měli následně vybrat jednoho člena ze shromáždění, jakožto nového premiéra. Vedle toho bylo stěžejním činností shromáždění práce na vytvoření nové ústavy do poloviny srpna 2005. (Dodge, 2006: 26).

V prvním stádiu příprav bylo nutné zorganizovat registraci všech voličů, tato akce začala 1. listopadu 2004. Byla vytvořena registračních centra, kde měla být potvrzena jména a údaje iráckých občanů, kteří měli právo volit, jejich seznamy byly utvořeny na základě údajů ze seznamu dávek poskytnutých OFF programem (Marashi, 2005).

TAL (konkrétně třetí Kapitola) relativně jasně popisuje podobu budoucí Irácké přechodné vlády (ITG v sobě zahrnuje Národní shromáždění, Prezidentskou radu a Radu ministrů, viz příloha č. 4), určuje způsob, jakým budou členové Národního shromáždění voleni. Dále také přísně specifikoval, kdo může svého aktivního volebního práva využít a pokusit se kandidovat (kandidáti museli být starší 30 let a v případě, že byli členy strany Ba^cth, museli odevzdat formulář o zřeknutí se členství doplněný přísahou, že nikdy více nebudou s touto organizací spojeni).⁹⁹ Po ukončení registrací kandidátů a stran byly zveřejněny údaje, dle

⁹⁸ Tamtéž, s. 37.

⁹⁹ Law of Administration for the state of Iraq for the Transitional Period. Dostupné na: <http://www.constitution.org/cons/iraq/TAL.html> (10.4.2012).

kterých kandidovalo do voleb více jak 120 stran z nichž každá měla na seznamu minimálně 12 kandidátů. Jedním z požadavků bylo, aby každé třetí jméno na seznamu bylo ženské (za účelem zajisti tak minimálně pětadvaceti procentní zastoupení žen v Národním shromáždění).¹⁰⁰ Volby byly zorganizovány jako jednoobvodové a dle zákona museli kandidáti získat minimální počet 30 750 hlasů, aby se do nového parlamentu dostal (Burns, 2005: 3).

Při organizaci voleb asistovali Prozatímní irácké vládě odborní poradci z USA a z OSN.¹⁰¹ Samotný průběh registrací se zdál být, i přes veškeré obavy, pozitivní, stejně tak i výše zmiňované průzkumy ukazovaly na pravděpodobnou vysokou účast (viz výše).

První demokratické volby, které měly být krokem k vytvoření stabilního systému a stabilního státu, vedly v rámci společnosti k novým rozmíškám. Jak informuje Marshi, **Ší'itská populace** byla silně motivována v rámci stranických kampaní, ve kterých kandidáti jednotlivých stran apelovali na skutečnost, že poprvé v historii Iráku mají ší'ité možnost získat větší podíl na moci, než kdykoliv dříve, také často využívali náboženské rétoriky (největší efekt měly pravděpodobně veřejné proslovy velkého ajatolláha °Alího al-Sistáního, který urgoval všechny přívržence, aby se k volbám dostavili a hlasovali). V rámci **sunnitské entity** se existovalo více názorů. Zatímco Asociace muslimských učenců nabádala sunnity k bojkotu lednových voleb, představitelé politických stran (Národní demokratická strana, v čele s Nádirem Čádirčím, Irácké sdružení, či Nezávislé demokratické sdružení) apelovali naopak na nutnost zúčastnit se a získat tak podíl na moci a vládnoucím procesu.

¹⁰⁰ Iraq Elections at-a-glance. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4033263.stm (10.4.2012).

¹⁰¹ OSN vyslala do Iráku své poradce, Carlos Valenzuela, jako vedoucí Mezinárodního volebního asistenčního týmu, byl určen, aby pomáhal a spolupracoval s Iráckou nezávislou volební komisí a spolu s dalšími 56 volebními experty pomohl co nejlépe zorganizovat lednové volby. (Iraq, Electoral Fact Sheet. Dostupné na: <http://www.un.org/News/dh/infocus/iraq/election-fact-sht.htm#votesneeded>) (10.4.2012).

Kurdové také nebyli ve svém postoji zcela jednotní, ale zde se jednalo spíše o to, zda by se měly volby odložit, či ne (Marashi, 2005).

Jak bylo uvedeno výše, počet stran a jedinců, kteří kandidovali do voleb byl velmi vysoký. V rámci slučovacího procesu došlo k vytvoření tří velkých koalic, které získaly většinu hlasů.

První koalicí byla ší'itská Sjednocená irácká aliance (UIA) sjednocující především strany využívající islámské rétoriky, blok měl velkou podporu ajatolláha al-Sistáního a také radikálního Muqtady as-Sadra. Druhou koalicí byl Irácký seznam (IL), sdružující sekulární strany ší'itské i sunnitské, vedená tehdejším premiérem Ijádem^CAlláwím a jeho stranou Hnutí irácké národní dohody (INAM). Třetí blok tvořily dvě prominentní kurdské strany Kurdská demokratická strana (KDP) a Vlastenecký svaz Kurdistánu (PUK).¹⁰²

Ve volební den se k urnám dostavilo 8,5 milionů Iráčanů. Z nich 48,2% (tj. 4 075 295) dalo svůj hlas ší'itské UIA, která tím pádem obsadila 140 křesel v 257 členném parlamentu. Kurdský blok získal 25,7% hlasů, přičemž velkou část (90%) z nich tvořily hlasy voličů ze severního Iráku (viz příloha č. 7). Sekulární IL získala 13,8% hlasů, tedy 40 míst v Národním shromáždění (viz příloha 6,7,8) (Burns, 2005: 1).

Ve výsledku tedy 58% z těch, kteří byli oprávněni volit, projevilo svůj názor a to i přes výrazně zhoršené bezpečnostní podmínky. Volební účast byla vysoká především v oblastech obývaných Kurdy a také ší'ity. sunnitský bojkot voleb vyústil v pouze 2% volební účast v provincii Anbar (Dodge, 2005: 28).

¹⁰² Iraq Elections at-a-glance. Dostupné na:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4033263.stm (12.4.2012).

5.2.2 Druhá fáze – od vzniku Národního shromáždění a Irácké přechodné vlády po sepsání ústavy a volby 2006

Nově ustavené Národní shromáždění mělo, dle TAL za úkol vybrat ze svého středu prezidenta a jeho dva zástupce. Do role hlavy státu byl jmenován Kurd Džalál Talabání (PUK), viceprezidenty se stali představitelé stran SCIRI a Strany Iráčanů (IP). Prezidentský koncil poté vybral z členů Národního shromáždění nového premiéra, kterým se stal Ibráhím al-Dž'afarí (Pan, 2005). Úkolem premiéra bylo sestavit vládu, k čemuž došlo až v květnu 2005. Ve vládě byli nejsilněji zastoupení ší'itští a kurdští představitelé v menší míře sunnité. Složení vlády samo o sobě komplikovalo veškeré rozhodovací procesy, každá strana, která byla ve vládě zastoupena se snažila skrze své ministry prosazovat vlastní zájmy a do nově zvolené vlády pronikla korupce a protekce (Marr, 2012: 291).

Hlavním úkolem nové vlády bylo připravit návrh ústavy a následně zorganizovat referendum, které bylo v rámci TAL naplánováno nejpozději na 15. října¹⁰³ tento úkol se ukázal být velmi problematický. Bylo tomu především proto, že utvořená konstituční komise téměř postrádala sunnitské zastoupení (ve zvolené 55 členné komisi z května 2005 byli pouze 2 sunnitští členové). Patnáct dalších sunnitských zástupců bylo do komise přiřazeno později (Katzman, 2006: 2). Samotná jednání v rámci komise taktéž nebyla bez komplikací, jak poukazuje Arato, pro některé ší'itské představitele bylo obtížné akceptovat již pouze fakt, že se sunnité podíleli na politickém procesu, když za násilnosti proti ší'itům až dosud nenesli prakticky žádná následky (Arato, 2009: 216-218).

Jak uvádí Brown ve své analýze pro CEIP¹⁰⁴, přes veškeré překážky byl 28. srpna 2005 konstituční komisí schválen návrh nové ústavy a bylo zorganizováno hlasování na zasedání Národního

¹⁰³ Law of Administration for the state of Iraq for the Transitional Period. Dostupné na: <http://www.constitution.org/cons/iraq/TAL.html> (12.4.2012).

¹⁰⁴ Carnegie Endowment for International Peace

shromáždění. Již 13. září byla však představena její nová, upravená verze, ve které byl rozšířen článek věnující se identitě a zcela vypuštěn článek potvrzující právo jedinců na využívání všech práv, která jim přísluší na základě podepsaných mezinárodních dohod zabývajících se lidskými právy (tento článek byl vypuštěn z toho důvodu, že podřizoval mezinárodní smlouvy a dohody konstituci, přičemž ty by, dle konstituční rady měly stát naopak nad iráckou ústavou), dle Browna se jednalo o opatření ošemetná a argumenty nejasné (Brown, 2005). Při debatách o ústavě bylo řešeno mnoho otázek, kromě jiného také otázka postavení Kurdistánu, správy ropných zásob, otázka identity státu, a především také role islámského práva, a jeho postavení v rámci irácké ústavy (Marr, 2012: 293-294).

Finální návrh ústavy hovoří o Iráku jakožto o: „*Samostatném, federativním, nezávislém a plně suverénním státu, s republikánským, reprezentativním, parlamentním a demokratickým vládním systémem....*“¹⁰⁵

Role náboženství je definována v článku 2 takto: „*Islám je oficiálním náboženstvím státu a je základním pramenem legislativy: A) žádný zákon, který by odporoval islámským opatřením nesmí být schválen...*“¹⁰⁶ Islám v legislativním, exekutivním a soudním procesu byl později ještě zdůrazněn prohlášením Rady Reprezentantů (vzešlé z voleb v prosinci 2005), která uvádí: Každé zasedání bude zahájeno slovy: „*Ve jménu Boha milosrdného a Boha slitovného...otevíráme toto zasedání.*“¹⁰⁷

¹⁰⁵ The Republic of Iraq is a single federal, independent and fully sovereign state in which the system of government is republican, representative, parliamentary, and democratic...(The Constitution of Iraq. Dostupné na <http://gjpi.org/library/primary/iraqi-constitution/> (12.4.2012).

¹⁰⁶ Islam is the official religion of the State and is a foundation source of legislation: A) No law may be enacted that contradicts the established provisions of Islam (Tamtéž).

¹⁰⁷ In the Name of God, the most merciful and the most compassionate...we open our session. (The Bylaw of Iraqi Council of Representative 2006. Dostupné na: <http://gjpi.org/wp->

Dále ústava uvádí, že soudní systém bude tvořen Vyšší federální radou, která pod sebe zahrnuje veškerou administrativu týkající se federálních soudů, vyjma Vojenského soudu, Nejvyššího federálního soudu a Iráckého nejvyššího tribunálu. Nejvyšší federální soud potom bude složen z devíti členů, soudců, kteří budou experty na islámskou jurisprudenci a právních odborníků.¹⁰⁸

Článek 141 je věnován Kurdistanu, jeho legislativě a výkonné moci, která zde fungovala od roku 1992 a která má nadále zůstat platná, funkční a nezměněná, pokud nebude odporovat podstatě ústavy.¹⁰⁹

V této podobě byla nakonec ústava schválena v celostátním referendu 15. října 2005. Z hlasujících 78,6% hlasovalo pro schválení a 21,4 proti (Katzman, 2006: 4)¹¹⁰, jak lze vyčíst z mapy a údajů v příloze č. 9, přijetí ústavy negovali především obyvatelé sunnitských oblastí.

Po vyhlášení výsledků a oficiálním přijetí ústavy za nejvyšší zákon státu, reagovali sunnitě velmi bouřlivým odporem a obviňovali vládu a její zmocněnce z kradení hlasovacích urn a machinace s výsledky. Velká část sunnitů odmítla respektovat přijetí ústavy, jakožto možnou hrozbu pro

[content/uploads/2009/01/iraqi20parliament20bylaws.pdf](http://www.gjpi.org/content/uploads/2009/01/iraqi20parliament20bylaws.pdf), 13.4.2012). Jedná se o frázi, kterou začíná každá súra koránského textu.

¹⁰⁸ Federal Supreme Court Decisions. Dostupné na: <http://gjpi.org/library/primary/federal-supreme-court/> (12.4.2012).

¹⁰⁹ Federal Supreme Court Decisions. Dostupné na: <http://gjpi.org/library/primary/federal-supreme-court/> (12.4.2012).

¹¹⁰ Procentuální údaje se v různých zdrojích liší, avšak jedná se o odchylku maximálně v rámci 0,1%, tudíž snad může být považována za téměř zanedbatelnou.

jejich postavení ve státě a tak i pro jednotu celého Iráku. Avšak ústava byla i přes odpor přijata a schválena a to i mezinárodními pozorovateli.¹¹¹

Následujícím krokem, po schválení ústavy, bylo uspořádání voleb do Rady reprezentantů (ICR) a následné ustavení nové vlády. Tyto volby byly naplánovány na 15. prosince 2005. Bylo v nich zaregistrováno 361 subjektů, z nichž 19 byly koalice (zahrnujících 125 stran) a zbylých 342 byli jednotlivci, a samostatné politické strany. Tentokrát již ze strany sunnitské Asociace muslimských učenců nezaznívaly výzvy k bojkotu voleb a jako hlavní sunnitská koalice a naděj vystoupila Fronta irácké shody (Iraqi Consensus Front), kterou vedla Irácká islámská strana (IIP) (Katzman, 2008b: 49). Jak uvádí denník Guardian, v prosincových volbách se k urnám dostavilo 70% voličů (Steele, 2005).

Jednoznačným vítězem voleb se stala opět ší'itská Sjednocená irácká aliance, po ní následovala Kurdská aliance, na třetím místě koalice tří sunnitských stran. ĆAlláwího koalice Irácký seznam, se umístil, co se počtu křesel týče, až na místě čtvrtém (Tripp, 2008: 302). Ještě před oficiálním zveřejněním výsledků se však počali bouřit členové a přívrženci sekulárních stran a sunnitských uskupení. Požadovali opakování voleb, které byly dle jejich názoru zmanipulovány (Steele, 2005).

Prosincovými volbami a následným vznikem nové vlády v roce 2006, byla ukončena druhá fáze přechodného období (viz dříve). Od teď měl být Irák stabilní zemí s kvalitně vypracovanou a veřejností schválenou ústavou, s fungujícími institucemi, bezpečnostními složkami, soběstačnou ekonomikou a výkonným politickým a právním systémem.

Jak víme dnes, tento proces se ukázal být záležitostí dlouhodobou. Po volbách a utvoření první permanentní vlády (květen 2006) v čele s premiérem Núrím Kámilem Hasanem al-Málikím, následovaly nové vlny násilností, již zmiňovaný report Iraqi Study Group z roku 2006 upozorňuje

¹¹¹ Iraq voters back new constitution. Dostupné na:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4374822.stm#map (13.4.2012).

na neschopnost vlády plnit základní funkce a zajistit bezpečnost obyvatelům země, mnoho Iráčanů v daném období nemělo přístup k základním potřebám, pitné vodě, elektřině, zdravotní péči. O monopolu na násilí v rámci státu nelze v případě Iráku v roce 2006 rozhodně mluvit (Baker, 2006:15-20).

K utlumení násilností došlo až s implementací nové strategie boje proti nim. Nejdříve vznikl projekt Společně v před, jehož efektivita byla mizivá. V roce 2007 přestoupily USA k nové strategii, k navýšení počtu vojenských jednotek v Iráku, za účelem zlepšit bezpečnost (Dale, 2008: 74-75). I přesto, že tato strategie měla výsledky, průzkumy veřejného mínění hovoří, které proběhly v roce 2007 pod záštitou ICFRSS, 93,7% dotázaných hledělo v roce 2007 na zahraniční jednotky jakožto na okupační síly.¹¹²

6 ZÁVĚR

Jak již bylo zmíněno v rámci Úvodu, cílem mé práce bylo poukázat na skutečnost, že úspěch, či neúspěch postkonfliktní obnovy Iráku, byl do značné míry determinován historickou zkušeností Iráčanů, vnitrospolečenskou situací a přístupem rekonstrukčních jednotek k těmto okolnostem. Zároveň jsem chtěla zdůraznit důležitost orientalistického náhledu na tuto problematiku, jelikož bývá často opomíjen a nahrazován čistě politologickým přístupem, který zřídka věnuje prostor hlubšímu zkoumání kulturního a historického kontextu. Ten je přitom jedním z hlavních faktorů určujících povahu a také problémy dnešního Iráku.

Irák ani dnes, 9 let po operaci Iraq Freedom, nelze zařadit mezi stabilní státy. Ve zprávě zveřejněné *The Found for Peace* v roce 2011¹¹³ zaujímá Irák čtvrté místo (ze 177 států) na žebříčku *Fail States Index*

¹¹² Public Opinion Survey in Iraq 2007. Dostupné na: <http://www.iqcrss.org/pdf/56.pdf> (12.4.2012).

¹¹³ Country Profile Iraq. Dostupné na: <http://www.fundforpeace.org/global/?q=states-iraq> (13.4.2012).

Rank. Tato skutečnost mne přivedla k fundamentální otázce, na kterou tato práce měla dát alespoň částečnou odpověď. Otázka zní: „*Jaká je příčina takto zdlouhavého uzdravání státu a společnosti?*“

Jak vyplývá z předešlých kapitol, příčin můžeme nalézt několik. Již v rámci historického úvodu byly uvedeny minimálně dvě okolnosti, jež mohly determinovat současný vývoj. Jednou z nich je vznik Iráku, jakožto uměle vytvořeného státu, jenž v sobě spojuje tři nepřilíživě provázané regiony Mosul, Bagdád a Bosru. Další důvod můžeme nalézt v dosazení Hášimovské dynastie na irácký trůn, preferování sunnitů v zemi s ší'itskou majoritou a z toho plynoucí nespokojenost a ukřivděnost šířící se mezi ší'ity. Pochopitelně nelze vynechat vzájemné interakce uvnitř samotné diverzifikované společnosti.

Na základě studia materiálů využitých v této práci se lze domnívat, že v následujících letech se snad objeví způsob, jak zmírnit spory mezi iráckými ší'ity a sunnity. V obou případech se jedná o vyznavače islámu a příslušníky stejného etnika. Arabská sounáležitost a vzájemnost by mohly pomoci překlenout propast, která mezi komunitami v Iráku vznikla. Náznaky tohoto procesu lze dnes spatřovat na politické scéně, kdy ve volbách vystupují frakce sdružující jak sunnity, tak ší'ity. Jako příklad mohou být uvedeny parlamentní volby v březnu 2010 a koalice Irácké národní hnutí.¹¹⁴

V případě Kurdistánu se jedná o problém hlubší a podstatně komplikovanější. Jak již bylo uvedeno, Kurdistán sice má svou vlastní vládu a svou vlastní ústavu, avšak jeho hlavní požadavek – úplná autonomie zůstal dosud nesplněn. Může tedy fungovat nadále jako omezená samosprávná jednotka, avšak k novým sporům dochází v okamžiku, kdy se střetnou zájmy kurdské vlády a vlády centrální. Vzhledem k historickému kontextu a vztahům mezi iráckými Kurdy a Araby je hledání komplexního řešení tohoto problému dlouhodobou záležitostí.

¹¹⁴ Guide to Political Groups in Iraq. Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-11730332> (18.4.2012).

V současné době navíc dochází k eskalaci tlaků unitř samotného Kurdistánu, který byl v únoru 2011 zachvácen vlnou nepokojů inspirovanou demonstracemi v Maghribu. (Gatehouse, 2012).

Z kapitol, které jsou věnovány koaličním rekonstrukčním plánům a jejich realizaci, vyplývá také několik zásadních chyb, kterých se aktéři dopustili. Jednou z nich je zmiňovaná spolupráce s Iráčany, kteří pobývali dlouhá léta v exilu a jejich pohled na vnitrostátní podmínky Iráku v daném období mohl být tedy zkreslený. V práci jsou uvedeny také rozmanité plány rekonstrukce, které byly upravovány a nahrazovány v průběhu poválečné obnovy země, což také nelze považovat za ideální postup. Za chybu s dalekosáhlými následky bývá označován Bremerův přístup. Především jeho rozhodnutí rozpustit iráckou armádu a bezpečnostní složky, ačkoliv v původních plánech měli být jejich členové využiti při zajišťování bezpečnosti Iráku. Tento komplex aktivit, celková chaotičnost rekonstrukčních operací a z ní plynoucí neschopnost zajistit bezpečnost a stabilitu přinesla své výsledky. V Iráku propukla občanská válka doprovázená silným odporem vůči koaličním silám (nejintenzivnější nepokoje a násilnosti trvaly až do zmiňovaného do roku 2007).

Příčin současných problémů lze tedy nalézt mnoho, několik dalších přibýlo i v letech prvních sovobodných demokratických voleb a procesu schvalování ústavy. V současné době stále není možné považovat Irák za stabilní stát, přesto na přelomu 17. a 18. března 2011 překročily poslední americké armádní jednotky kuvajtskou hranici. Zajišťování bezpečnosti se tak stalo již definitivně záležitostí iráckých bezpečnostních složek, jejich úkol je však nesnadný.¹¹⁵ Pohlédneme-li ovšem do jiných oblastí, než je pouze bezpečnost, můžeme, především díky finanční podpoře, kterou představuje například IRFFI a další zdroje, spatřit postupné zlepšování.

¹¹⁵ Last US Troops Withdraw from Iraq. Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-16234723> (20.4.2012).

Vysoké částky byly investovány například do vzdělávání, vodního hospodářství a na podporu a rozvoj soukromého sektoru.¹¹⁶

Do budoucna představuje Irák velmi zajímavý předmět dalšího zkoumání. V rámci rekonstrukce a postupného zotavování této země existuje nespočet jednotlivostí na které se lze zaměřit. Od vývoje politického, společenského po vývoj ekonomický. Je možné sledovat také aktivity NGOs v regionu, jednotlivé projekty a jejich realizaci. Další zajímavou kapitolu, jež by si dle mého názoru zasloužila podrobné studium je jistě irácký Kurdistan, jeho obyvatelé a směr, kterým se tento region bude ubírat.

¹¹⁶ World Bank Operations in Iraq. Dostupné na:

<http://siteresources.worldbank.org/IRFFI/Resources/DatasheetMarch2012FINAL.pdf>
(20.4.2012).

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura:

Abdullah, Thabit A.J.: 2006. *Dictatorship, Imperialism and Chaos: Iraq since 1989*. Ferwood Publishing: Nova Scotia. ISBN 1-84277-787-4.

Abdulghani, Jasim M.: 1984. *Iraq and Iran, the Years of Crisis*. Croom Hlem: London. ISBN 0-7099-0550-5.

Alnasravi, Abbas: 1994. *The Economy of Iraq: Oils, Wars, Destructions of Development and Prospects 1950-2010*. Greenwood Press: Westport. ISBN 0-313-29186-1.

Ahmed, Rafeeudin – Kulesa, Manfred – Malik, Kalid (eds.): 2002. *Lesson Learned in Crises and Post-Conflict Situations*. Evaluation Office: New York. ISBN 92-1-126-1503.

Anderson, Liam – Stansfield, Gareth: 2004. *The Future of Iraq: Dictatorship, Democracy or Division*. Palgrave MacmillanTM: New York. ISBN 1-4039-6354-1.

Arato, Andrew: 2009. *Constitution making under Occupation: The politics of Impose Revolution in Iraq*. Columbia University Press: New York. ISBN 978-0-231-51243-5 (e-book).

Bahbouh, Charif – Fleissig, Jiří – Raczyński, Roman: 2008. *Encyklopedie islámu*. Dar Ibn Rushd: Praha. ISBN 978-80-86149-48-X.

Bengio, Ofra: 1998. *The Saddam's World: Political Discourse in Iraq*. Oxford University Press: New York. ISBN 0-19-511439-6.

Bengio, Ofra: 2000. A Republican Turning Royalist? Saddam Husayn and the Dilemmas of Succession. *Journal of Contemporary History*. Vol. 35, No. 4, October 2000, 641-653.

Dobbins, James – Poole, Michele A. – Long, Austin – Runkle, Benjamin: 2008. *After the War: Nation-Building from FDR to George W. Bush*. RAND Corporation: Santa Monica. ISBN 978-0-8330-4181-4 .

Dodge, Toby: 2005. *Iraq's future: The aftermath of regime change*. Routledge: New York. ISBN 0-203-01502-9 (e-book).

Dawisha, Adeed: 2009. *Iraq: A Political History from Independence to Occupation*. Princeton University Press: Princeton. ISBN 978-0-691-13957-9.

Entessar, Nader: 2009. *Kurdish Politics in the Middle East*. Lexington Books: Maryland. ISBN 978-0-7391-4041-3.

Farouq-Sluglett, Marion - Sluglett Peter: 2003. *Irák od roku 1958: Od revoluce k diktatuře*. Volvox Globator: Praha. ISBN 80-7207-500-4.

Foote, Christian – Block, William – Crane, Keith – Gray, Simon: 2004. Economic Policy and Prospects in Iraq. *Journal of Economic Perspectives*. Vol. 18, No. 3, summer 2004, 47-70.

Fukuyama, Francis (ed): 2006. *Nation-Building: Beyond Afghanistan and Iraq*. The Johns Hopkins University Press: Baltimore. ISBN 0-8018-8335-0.

Gunter, Michael M.: 2008. *The Kurds Ascending, The Evolving Solution to the Kurdish Problem in Iraq and Turkey*. Palgrave macmillian: New York. ISBN 978-0-230-60-370-7.

Hiro, Dilip: 1991. *The Longest War, The Iran-Iraq Military Conflict*. Routledge: USA. ISBN 0-415-90406-4.

Hunt, Courtney: 2005. *The History of Iraq*. Greenwood Press: Westport. ISBN 0-313-33414-5.

Chareeb, Edmund A.: 2004. *Historical Dictionary of Iraq*. The Scarecrow Press: Oxford. ISBN 0-8108-4330-7.

Ismael, Tareq Y.: 2008. *The Rise and Fall of the Communist Party of Iraq*. Cambridge University Press: Cambridge. ISBN-13 978-0-511-36642-0 (e-book).

Jabbar, Faleh A.: Post Conflict Iraq: Race for Stability, Reconstruction, and Legitimacy. *Special Report United States Institut of Peace*. No. 120, May 2004.

Karsh, Efraim: 2002. *The Iran-Iraq War 1980-1988*. Osprey Publishing Ltd.: Great Britain. ISBN 1-84176-371-3.

Kasaba, Resat: 1980. Kurdish Society and Politics. *Middle East Research and Information Project Reports*. No. 85, February 1980. 23-25.

Katzman, Kenneth: 2008a. Post Saddam Transition and Governance. In: Costel, Steve J. (ed.): *Surging out of Iraq*. Nova Science Publishers, Inc: New York, 55-107. ISBN 978-1-6-0456-023-7.

Katzman, Keneth: 2008b. Iraq: Government formation, and Benchmarks. In: Costel, Steve J. (ed): *Surging out of Iraq*. Nova Science Publishers, Inc.: New York, 47-55. ISBN 978-1-6-0456-023-7.

Kelley, Michael J.: 2008. *Ghosts of Halabja, Saddam Hussein and the Kurdish Genocide*. Greenwood Publishing Group: USA, Westport. ISBN 978-0-275-99210-1.

Khadduri, Majid – Chareeb, Edmund: 1997. *War in Gulf 1990-1991 – The Iraq-Kuwait Conflict and its Implications*. Oxford University Press: New York. ISBN 0-19-508384-9.

Klabbers, Jan: 1994. No more shifting Lines? The Report of the Iraq-Kuwait Boundary Demarcation Commission. *The International and Comparative Law Qarterly*. Vol. 43, No. 4, October, 1994. 904-913.

Kurzman, Charles: 2003. Pro-U.S. Fatwas. *Middle East Policy*. Vol. 10, No. 3, fall 2003. 155-166.

Louis, Roger: 2004. Britain and the Overthrow of Mossadeq. In: Gasiorowski, Mark J. – Byrne, Malcolm (eds.): *Mohammad Mosaddeq and the 1953 Coup in Iran*. Syracuse University Press: Syracuse (New York), 126-178. ISBN 0-8156-3018-2.

Maar, Pheobe: 2012. *The modern History of Iraq*. Westview Press. ISBN 978-0-8133-4521-5 (e-book).

Meho, Lockman I.: 2004. *The Kurdish Question in the U.S. Policy*. Praeger Publishers, Westport. ISBN 0-313-31435-7.

Oron, Yitzhak (ed.): 1960. The Republic of Iraq: The Government and the Parties – Nationalist and Religious Groups. In: *Middle East Record*. Vol. 1, 1960. George Weidenfeld & Nicolson limited: London. (230-261).

Pace, John P.: 2008. Human Rights in Transition: The search for inclusiveness. *International Review of the Red Cross*. Vol. 90, No. 869, March 2008. (91-111).

Parker, Christopher – Moore W- Peter: 2007. The War Economy of Iraq. *Middle East Report*. No. 243, summer 2007. 6-15.

Pfiffner, James P.: 2010. US Blunders in Iraq? De-Baathification and Disbanding the Army. *Intelligence and National Security*. Vol. 25, No. 1, February 2010. (76-85).

Reich, Bernadr (ed.): 1990. *Political leaders of Contemporary Middle East and North Africa: A Biographical Dictionary*. Greenwood Press, Inc.: Connecticut. ISBN 0-313-26213-6.

Romero, Juan L.M.: May 2008. *Iraqi Revolution of 1958 and the Search for Security in the Middle East* (dizertační práce). The University of Texas at Austin: Austin.

Stansfield, Gareth R.V.: 2003. *Iraqi Kurdistan: Political development and emergent democracy*. Routledge Curzon: London. ISBN 0-203-39935-8 (e-book).

The New Encyclopaedia Britannica: 1994. Encyclopaedia Britannica, Inc.: Chicago. ISBN 0-852-29600-2.

Tripp, Charles: 2007. *A History of Iraq*. Cambridge University Press: Cambridge. ISBN 978-0-521-87823-4.

Vatikiotis, Panayiotis Jerasimos: 1978. *Naser and his generation*. London: Croom Helm: London. ISBN 0-85664-433-1.

Yldiz, Kerim: 2004. *The Kurds in Iraq: The Past, Present and Future*. Pluto Press: London. ISBN 0-7453-2228-X.

Zanger, Maggy: 2002. Refugees in Their own Country. *Middle East Report*. No. 222, spring 2002, 40-43.

Internetové Zdroje:

Backer, Ralf – Offeringer, Ronald: 1994. A Republic of Statelessness. *MER 187 Humanitarian Intervention and North-South Politics in 1990s*. Vol. 24, March/April, 1994. Dostupné na: <http://www.merip.org/mer/mer187/republic-statelessness>, 27.3.2012.

Baker, James A. – Hamilton Lee H.: *The Iraq Study Group Report*. December, 2006. Dostupné na: http://media.usip.org/reports/iraq_study_group_report.pdf 4.4.2012.

Baker, Peter: 2007. *The Image Bush Just Can't Escape*. The Washington Post online. May 4, 2007. Dostupné na: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/05/03/AR2007050302138.html>, 23.3.2012.

Black, Georg: 1993. *Genocide in Iraq: The Anfal Campaign Against the Kurds*. A Middle East Watch, Human Rights Watch. New York. Dostupné na: <http://www.hrw.org/reports/1993/iraqanfal/index.htm#Tableof> 4.3. 2012. (nestránkováno).

Boorstin, Robert (ed.): 2003. *Reconstructing Iraq: The Guide to the Issue*. The Open Society Institute and United Nations Foundation. May 30, 2003. Dostupné na: http://www.soros.org/initiatives/washington/articles_publications/publications/reconstructingiraq_20030530/reconstructing_iraq.pdf, 1.4.2012.

Brown, Nathan J.: 2005. *The Final Draft of the Iraqi Constitution, Analysis and Commentary*. Carnegie Endowment for International Peace. Dostupné na: <http://carnegieendowment.org/2005/09/13/final-draft-of-iraqi-constitution-analysis-and-commentary/40kf>, 12.4.2012.

Burns, John F. – Glanz, James: 2005. Iraqi Shiites Win, but Margin Is Less Than Projection. *The New York Times online*. February 14, 2005. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/2005/02/14/international/middleeast/14iraq.html>, 10.4.2012.

Copson, Raymond: 2003. Iraq War: Background and Issues Overview. *Report for Congress*. April 22, 2003. Dostupné na: <http://www.fas.org/man/crs/RL31715.pdf>, 19.3. 2012.

D'agostino, David M.: 2007: *Operation Iraqi Freedom: DOD Should Apply Lessons Learned Concerning the Need for Security over Conventional Munitions Storage Sites to Future Operations Planin*. US Government Accountability Office. March 22, 2007. Dostupné na: <http://www.gao.gov/assets/120/115974.pdf>, 23.3. 2012.

Dale, Catherin: 2008. Operation Iraqi Freedom: Strategies, Approaches, Results, and Issues. *Report for Congress*. October 28, 2008. Dostupné na: <http://fpc.state.gov/documents/organization/112453.pdf> , 23.3. 2012.

Gatehouse, Gabriel: 2012. Iraqi Kurds Struggle with Democracy. *BBC online*. January 12, 2012. Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-16475626>, 16.4.2012.

Halchin, Elaine: 2004. The Coalition Provisional Authorities. *Report for Congress*. April 29, 2004. Dostupné na: <http://www.fas.org/man/crs/RL32370.pdf>, 19.3.2012.

Hildreth, Steven A. – Sharp, Jeremy – Caesare, Melanie – Frost, Adam – Machart, Helena: 2003. Iraq: International Attitudes to Operation Iraqi Freedom and Reconstruction. *Report for Congress*. December 18, 2003. Dostupné na: <http://www.policyarchive.org/handle/10207/bitstreams/1679.pdf>, 23.3.2012.

Jehl, Douglas – Schmitt, Eric: 2004. The Struggle for Iraq: Intelligence; Errors are seen in Early Attack on Iraqi Leaders. *The New York Times online*. June 13, 2004. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/2004/06/13/world/struggle-for-iraq-intelligence-errors-are-seen-early-attacks-iraqi-leaders.html?pagewanted=all&src=pm>, 23.3.2012.

Katzman, Kenneth: 2006. Iraq: Election, Government, and Constitution. *Report for Congress*. November 20, 2006. Dostupné na: <http://fpc.state.gov/documents/organization/76838.pdf>, 13.4.2012.

Katzman, Kenneth: 2010. The Kurdish in Post-Saddam Iraq. *Report for Congress*. October 1, 2010. Dostupné na: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RS22079.pdf>, 27.3.2012.

Katzman, Kenneth: 2004. Iraq: Transition to Sovereignty. *Report for Congress*. July 21, 2004. Dostupné na: <http://www.fas.org/man/crs/RS21820.pdf>, 5.4.2012.

Marashi, Ibrahim: 2005. Boycotts, Coalitions and Threat of Violence: The Run-Up to the January 2005, Iraqi Elections. *Middle East*

Review of International Affairs. Issue 1, January 2005. Dostupné na: <http://meria.idc.ac.il/news/2005/05news1.html>, 10.4. 2012.

Marek, Jaromír: 2010. *Před dvaceti lety napadla irácká armáda Kuvajt*. Radio Česko, 2. srpna 2010. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/zpravy/blizkyvychod/_zprava/765829, 17.3.2012.

Metz, Helen Chapin (ed.): 1988. *Iraq: A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress. Dostupné na: <http://countrystudies.us/iraq/>, 14.2.2012.

Mirak-Weissbach, Muriel: 2003. U.S. Withdrawal Will Let Iraq Revive Its Own Constitution. *Executive Intelligence Review*, December 12, 2003. Dostupné na: http://www.larouchepub.com/other/2003/3048iraq_58_const.html , 15.2. 2012.

Osman, Mahmoud: 2001. The Washington agreement, the negotiations, the implementation and its prospects. *Kurdish Media*. May 1, 2001. Dostupné na: <http://kurdmedia.com/article.aspx?id=8013>, 25.3. 2012.

Pan, Esther – Otterman, Sharon: 2005. *Iraq: the Transitional Government*. April 7, 2005. Dostupné na: <http://www.cfr.org/iraq/iraq-transitional-government/p8078>, 12.4.2012.

Rosen, Nir: 2004. Auqtada al-Sadr and the Army of the Mahdi. *The Progressive*. June 1, 2004. Dostupné na: <http://www.progressive.org/print/3094> , 27.3. 2012.

Schiffers, Steve: 2003. US Names „coalition of the willing“. *BBC online*, March 18, 2003. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/2862343.stm> , 23.3.2012.

Schwartz, Eric P.: 2003. *Testimony of Eric P. Schwartz on Before the Senate Committee on Foreign Relations*. March 10, 2003. Dostupné

na: <http://www.cfr.org/iraq/testimony-eric-p-schwartz-before-senate-committee-foreign-relations/p5672>. 3.4. 2012.

Steele, Jonathan: 2005. Sunni and secular parties seek Iraq election rerun. Guardian online. December 22, 2005. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/world/2005/dec/22/iraq.iraq>, 13.4.2012.

Westcott, Kathryn: 2003. The American who will run Iraq. *BBC online*, April 10, 2003. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2932965.stm, 23.3.2012.

Wolfowitz, Paul: 2003. *Prepared Statement for Senate Armed Services Committee: The Future of NATO, Iraq*. April 10, 2003. Dostupné na: <http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=365>. 4.4. 2012.

Zaborowski, Marcin: 2008. *Analysy: US policy on Iraq: past, present and future*. EU Institute for Security Studies, February 2008. Dostupné na: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/US_policy_on_Iraq.pdf 4.4.2012.

Internetové Prameny:

Address to the Nation on Iraq: 2003. *Weekly Compilation of Presidential Documents*. Vol. 39, No. 12, March 24, 2003. Government Printing Office. Dostupné na: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/WCPD-2003-03-24/html/WCPD-2003-03-24-Pg338-2.htm>, 23.3.2012.

An Agenda for Peace. Preventing Diplomacy, peacemaking and peace-keeping: 1992. *Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by Summit Meeting of the Security Council on January 31 1992*. June 17, 1992. Dostupné na: <http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html> , 2.4. 2012.

Country Profile Iraq. Dostupné na: <http://www.fundforpeace.org/global/?q=states-iraq>, 13.4.2012.

Demise of Economic development. Dostupné na: http://i-acci.org/StoryDetails.php?id=124&language=&news_type=, 17.3. 2012.

Election in Iraq, Interactive Graphics. *The New York Times online.* 2005. Dostupné na: http://www.nytimes.com/packages/html/international/20050130_iraq_ELECTIONS_GRAPHIC/, 10.4.2012.

FBI Intelligence Timeline. Dostupné na: <http://www.fbi.gov/about-us/intelligence/timeline>, 19.3.2012.

Federal Supreme Court Decisions. Dostupné na: <http://gjpi.org/library/primary/federal-supreme-court/>, 12.4.2012.

Focus on Sunni Insurgency in Iraq. *APS Diplomat News Service.* August 2, 2004. Dostupné na: <http://www.thefreelibrary.com/Focus+On+The+Sunni+Insurgency+In+Iraq.-a0121086943>, 1.4.2012.

Future of Iraq Project. Dostupné na: <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB198/index.htm>, 1.4.2012.

Future of Iraq Working Groups. April 30, 2002. Dostupné na: <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB198/20020430.pdf>, 3.4.2012.

Guide to Political Groups in Iraq. *BBC online.* Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-11730332>, 18.4.2012.

Charter UN. Dostupná na <http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml>, 16.3.2012.

Interim Iraqi Government. *BBC online.* June 1, 2004. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3766401.stm, 7.4. 2012.

Irák má už druhé největší zásoby ropy na světě, novými odhady překonal Írán. IHned. 4. října, 2010. Dostupné na: <http://byznys.ihned.cz/c1-46797940-irak-ma-uz-druhe-nejvetsi-zasoby-ropy-na-svete-novymi-odhady-prekonal-iran>, 3.4.2012.

Iran Army. Dostupné na: <http://alineshat.org/iigfmain.asp>, 5.3. 2012.

Iraq and the Kurds: Trouble along the Trigger Line – Flash points along the Trigger Line. *Middle East Report.* No. 88/ July 9 2009. International Crisis Group. 10-16. Dostupné na: <http://www.aina.org/reports/iatktattl.pdf> , 17.3.2012.

Iraq Army. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/army.htm>, 5.3. 2012.

Iraq Economic Data 1958-2003. Dostupné na: https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/iraq_wmd_2004/chap2_annxD.html, 17.3. 2012.

Iraq Elections at-a-glance. *BBC online.* January 24, 2005. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4033263.stm, 10.4.2012.

Iraq, Electoral Fact Sheet. Dostupné na: <http://www.un.org/News/dh/infocus/iraq/election-fact-sht.htm#votesneeded>, 10.4.2012.

Iraq: Meeting the Challenges, Sharing the Burden, Staying the Course. A Trip Report to the Members of the Committee on Foreign Relationships United States Senate: 2003. US Government Printing Office: Washington. Dostupné na: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CPRT-108SPRT88594/html/CPRT-108SPRT88594.htm>, 5.4.2012.

Iraq voters back new constitution. *BBC online.* October 25, 2005. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4374822.stm#map, 13.4.2012.

Iraqi Governing Council. Dostupné na:
<http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/igc.htm>, 1.4.2012.

Iraq's Transitional Law: 2004. United States General Accounting Office: Washington. May 25, 2004. Dostupné na:
<http://www.gao.gov/assets/100/92638.pdf>, 7.4.2012.

Last US Troops Withdraw from Iraq. *BBC online.* Dostupné na:
<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-16234723>, 20.4.2012.

Law of Administration for the State of Iraq, for the Transitional Period (TAL). March 8, 2004. Dostupné na:
<http://www.constitution.org/cons/iraq/TAL.html>, 7.4.2012.

Najaf. Dostupné na:
<http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/najaf.htm>, 27.3.2012.

NATO and the 2003 Campaign against Iraq. Dostupné na:
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51977.htm, 23.3.2012.

New State Department Releases on Future of Iraq Project.
Dostupné na:
<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB198/index.htm>,
1.4.2012.

No-fly Zones. Dostupné na:
<http://www.merip.org/mero/mero022001>, 17.3.2012.

Oil for Food Programme. Dostupné na:
<http://www.un.org/depts/oip/>, 17.3.2012.

Operation Southern Watch. Dostupné na:
http://www.globalsecurity.org/military/ops/southern_watch.htm, 18.3.2012.

Overview of Iraq Tribes. Dostupné na:
<http://thegroundtruth.blogspot.com/2009/07/overview-of-iraqs-tribes.html>
(7.4.2012).

Post-Conflict Reconstruction. A Task Framework: 2002. Centre for strategic and International Studies (csis) and the Association of the US Army (AUSA). May 2002. Dostupné na: <http://csis.org/images/stories/pcr/framework.pdf>, 1.4.2012.

Public Opinion survey in Iraq. Iraq Centre for Research and Strategic Studies. Dostupné na: <http://www.irqcrss.org/pdf/56.pdf>, 12.4.2012.

Republican Guard. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/rg.htm>, 5.3.2012

Rezoluce vydané OSN. Dostupné na: <http://www.un.org/en/documents/>, 8.4.2012.

Sayyid Abdul Majid al-Khoei. Islamopedia. Dostupné na: <http://www.islamopediaonline.org/profile/sayyid-abdul-majid-al-khoei>, 27.3. 2012.

Second Interim Strategy note for the Republic of Iraq for the Periody FY06-07: 2005. International Bank For Reconstruction and Development. August 23, 2005. Dostupné na: <http://siteresources.worldbank.org/IRFFI/64168382-1092419012421/21136784/SecondIraqInterimStrategyNote.pdf>, 8.4.2012.

Shia Leader murdered in Najaf. *BBC online*. April 10, 2003. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2936887.stm, 27.3.2012.

Sunni Triangle. Dostupné na: <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/Sunni+Triangle>, 1.4.2012.

Survey of Public Opinion: International Republican Institute (průzkumy od roku 2003 do roku 2012). Dostupné na: <http://www.iri.org/news-events-press-center/news-iri/2003>, 8.4.2012.

The Bylaw of Iraqi Council of Representative 2006. Dostupné na: <http://gjpi.org/wp-content/uploads/2009/01/iraqi20parliament20bylaws.pdf>, 13.4.2012

The Constitution of Iraq 1970. Dostupné na: <http://gjpi.org/2009/04/12/the-constitutions-of-iraq/>, 6.3. 2012.

The Constitution of Iraq 2005. Dostupné na <http://gjpi.org/library/primary/iraqi-constitution/>, 12.4.2012.

The situation between Iraq and Kuwait. 4952nd Meeting of UNSC. April 27, 2004. Dostupné na: <http://www.uniraq.org/FileLib/misc/Security%20Council%20Meeting%20S-PV4952%20EN.pdf>, 5.5.2012.

United Arab Republic. Encyclopaedia Britannica online. Dostupné na: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/615447/United-Arab-Republic-UAR>, 4.3.2012.

United Iraqi Alliance. Dostupné na: <http://islamopediaonline.org/websites-institutions/united-iraqi-alliance-uia> 12.4.2012.

War Iran-Iraq. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/iran-iraq.htm> , 5.3. 2012.

World Bank Operations in Iraq. Dostupné na: <http://siteresources.worldbank.org/IRFFI/Resources/DatasheetMarch2012FINAL.pdf>, 20.4.2012.

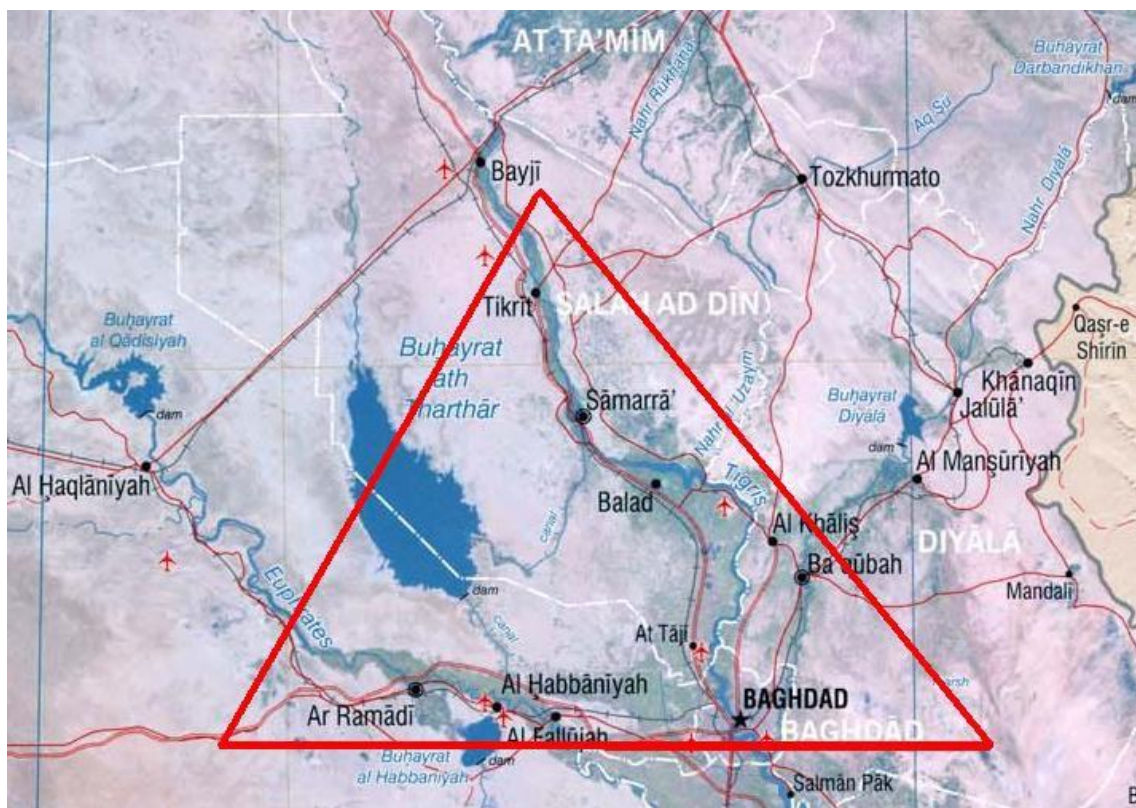
Zápisy ze zasedání a jednání Rady bezpečnosti OSN. Dostupné na: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact.htm>, 3.4. 2012.

9/11 a Year On: Ameica's chalenges in a Changed World. Dostupné na: <http://www.usip.org/files/file/EventSummary.pdf>, 19.3.2012.

8 PŘÍLOHY

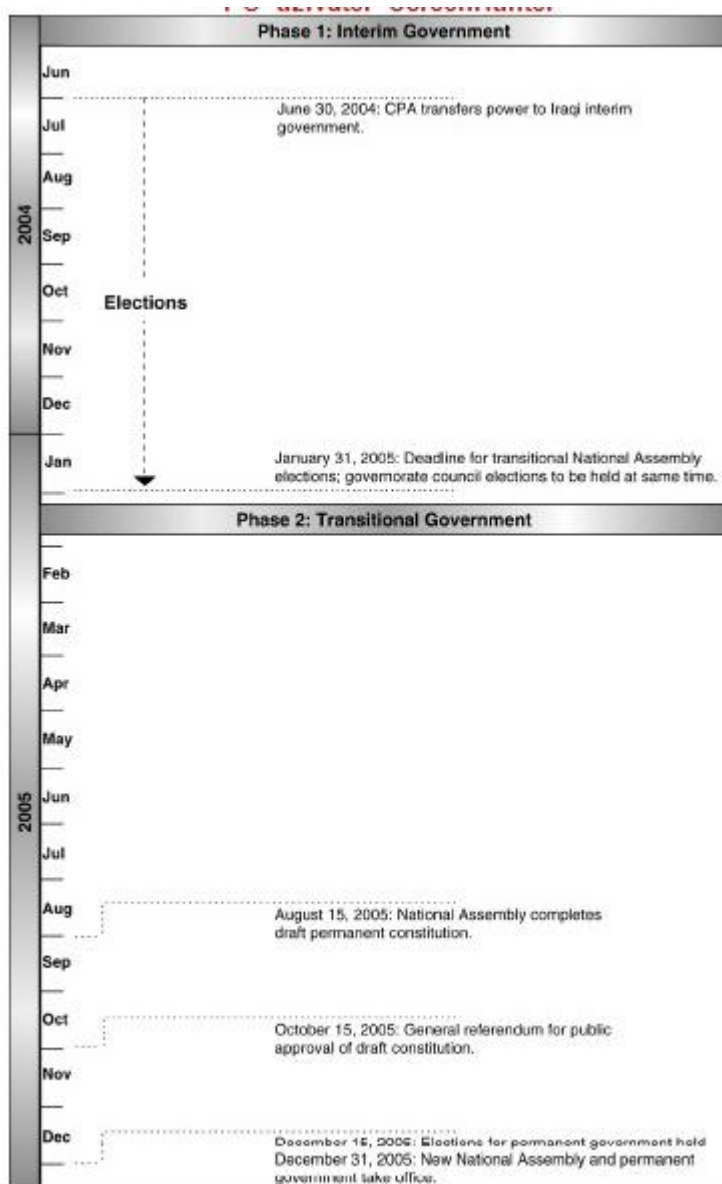
Příloha č. 1 – Mapa Iráku (města a provincie) (Dale, 2008: 151).

Příloha č. 2 – Sunnitský Trojúhelník¹¹⁷

¹¹⁷ Sunni Triangle. Dostupné na:

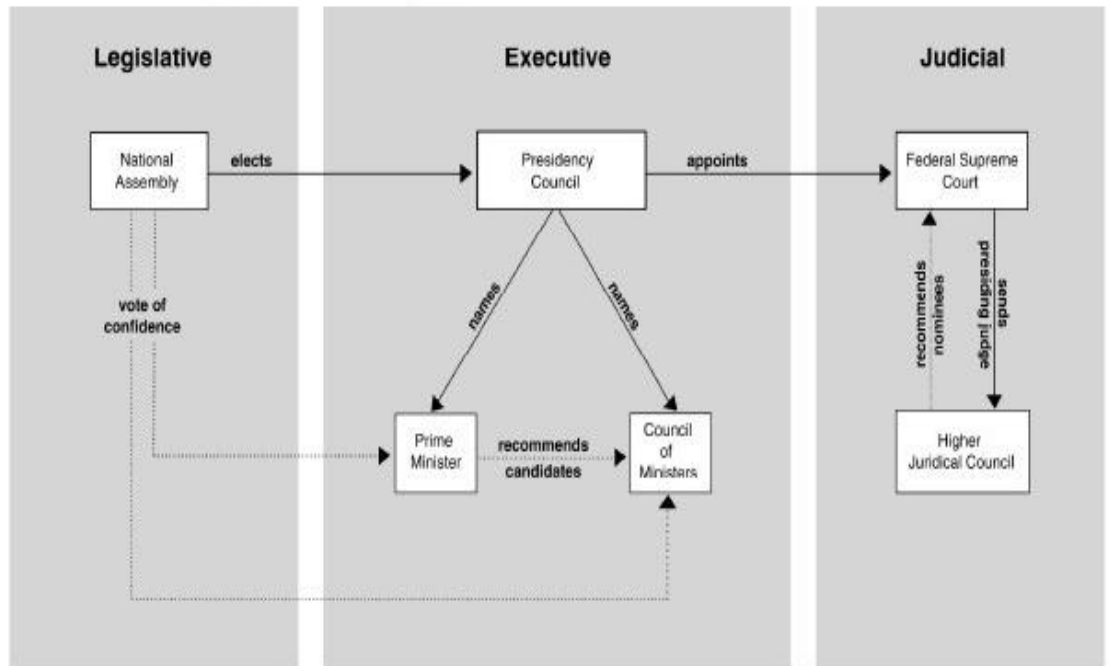
http://encyclopedia.thefreedictionary.com/_/viewer.aspx?path=1%2F1e%2F&name=Sunni_triangle.jpg 13.4.2012.

Source: GAO analysis of the Law of Administration of Iraq for the Transitional Period, March 8, 2004.

Příloha č. 3. Přechodné období iráckého státu – dvě přechodné fáze¹¹⁸

¹¹⁸ Iraqi Transitionam Law. Dostupné na: <http://www.gao.gov/assets/100/92638.pdf> (13.4.2012).

Source: GAO analysis of the Law of Administration of Iraq for the Transitional Period, March 8, 2004.

Příloha č. 4 – Sestava Irácké přechodné vlády¹¹⁹

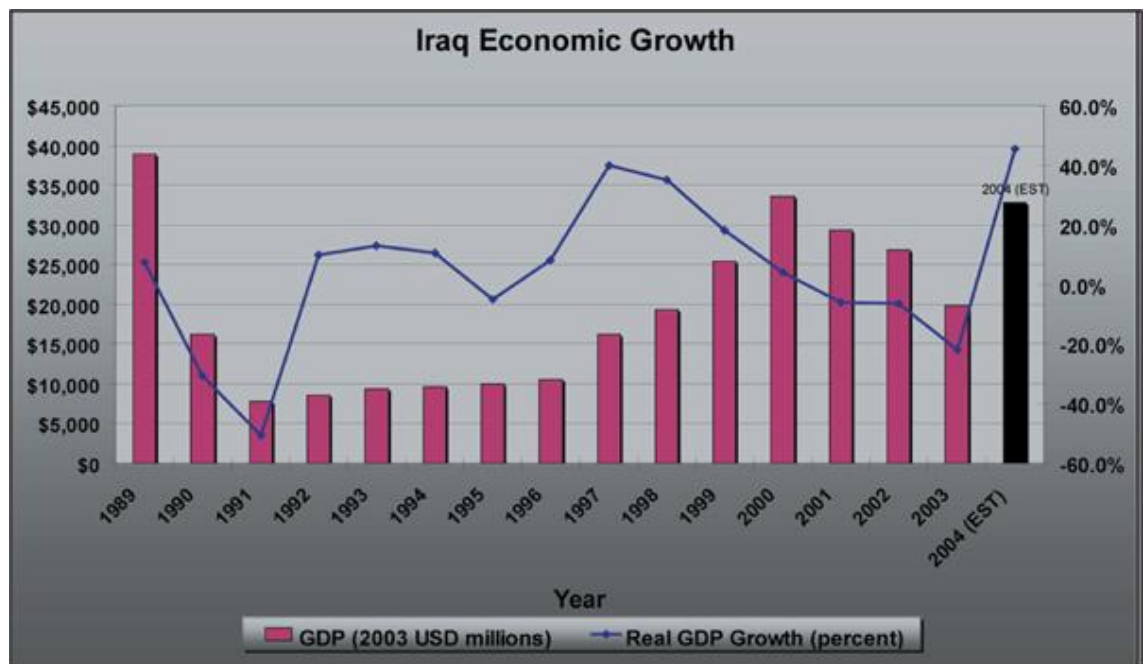
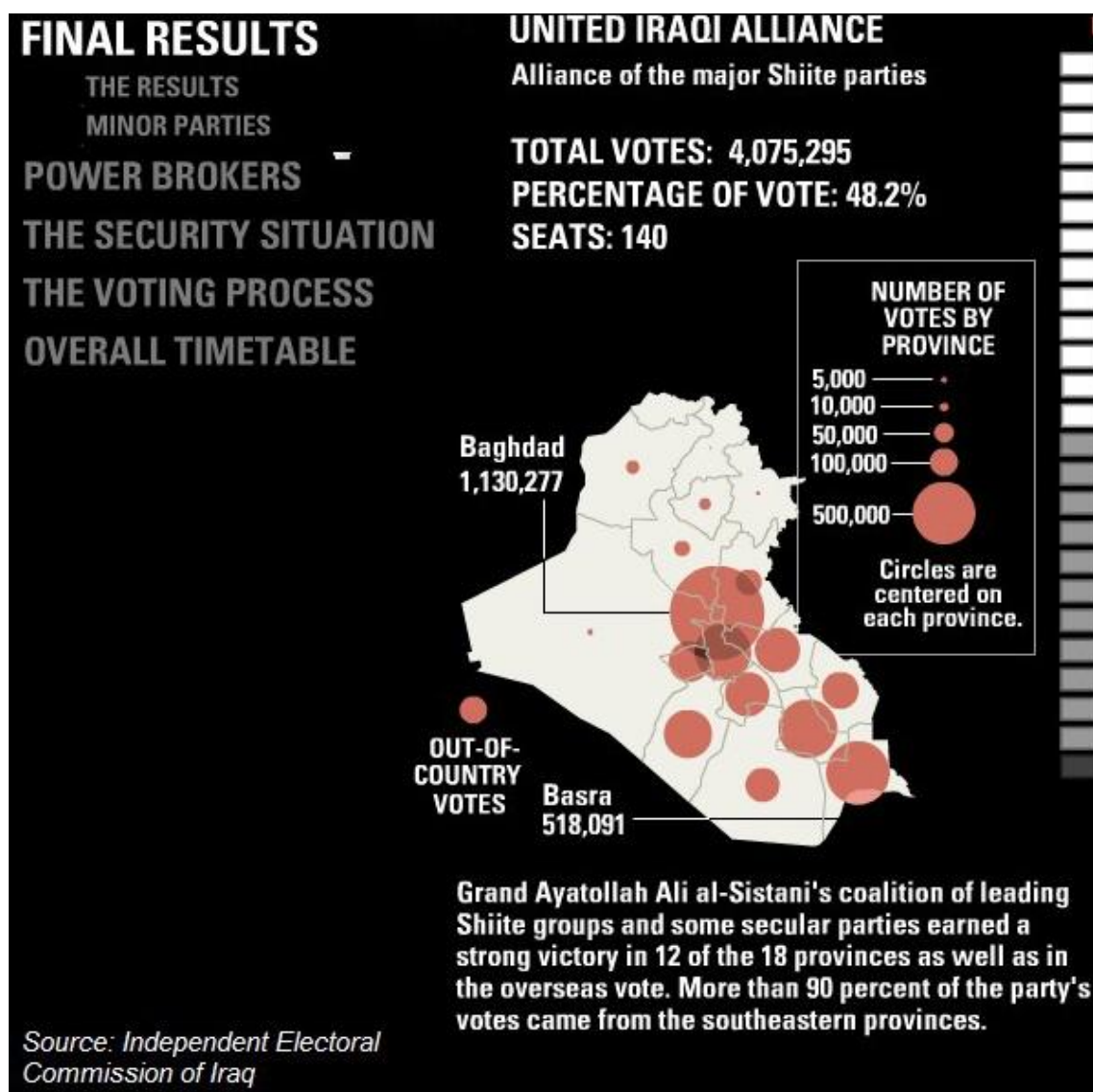

Figure 6. Estimated GDP/real GDP in 2003 USD.

Příloha č. 5 – Irácká ekonomika – propad v 90. letech¹²⁰

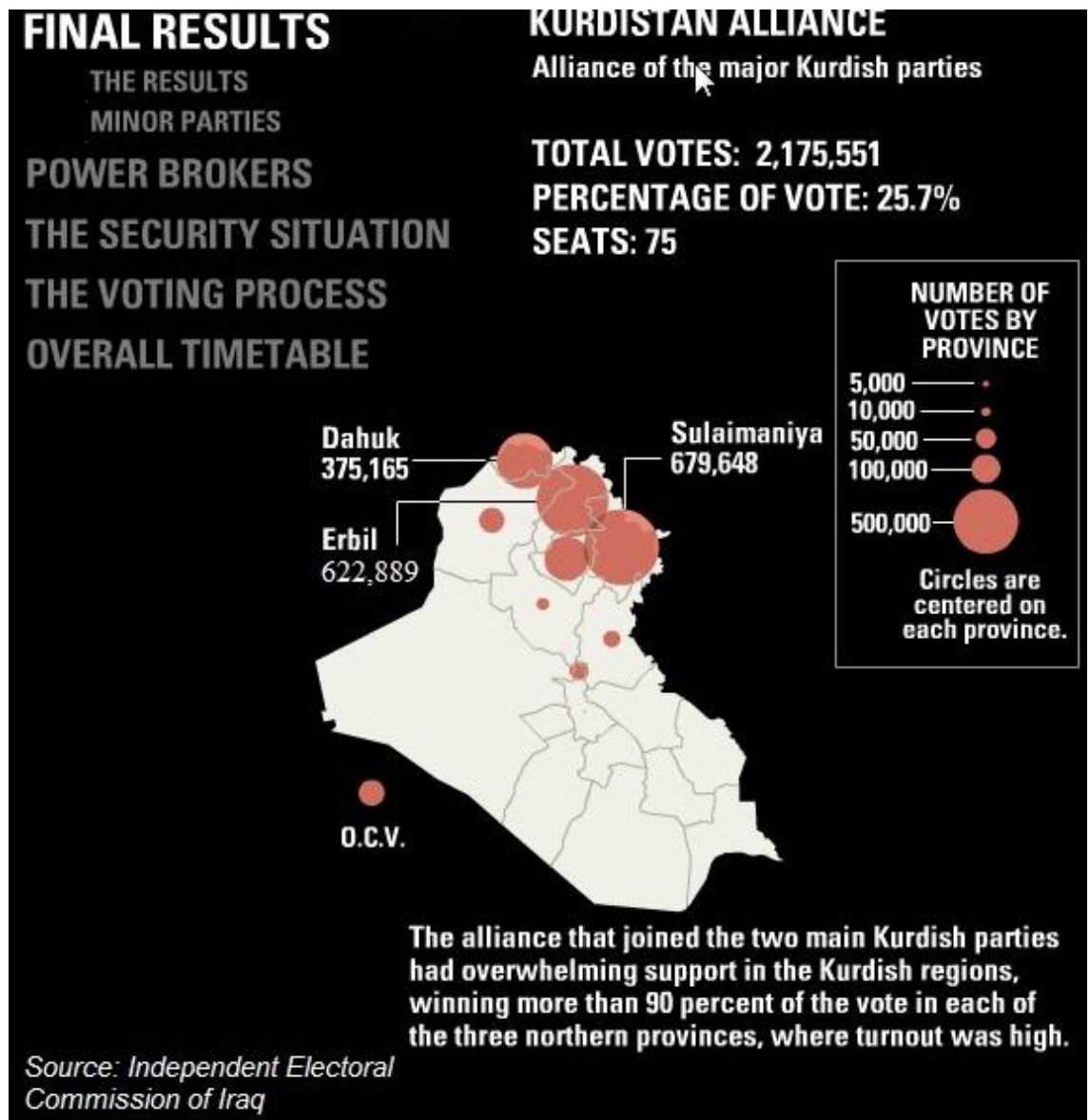
¹¹⁹ Iraq's Transitional Law. Dostupné na: <http://www.gao.gov/assets/100/92638.pdf> (13.4.2012).

Příloha č. 6. Výsledky voleb 2005. Sjedinčená irácká aliance¹²¹

¹²⁰ Iraq Economic Growth. Dostupné na: https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/iraq_wmd_2004/images/ch2_anxD_img01.jpg (13.4.2012).

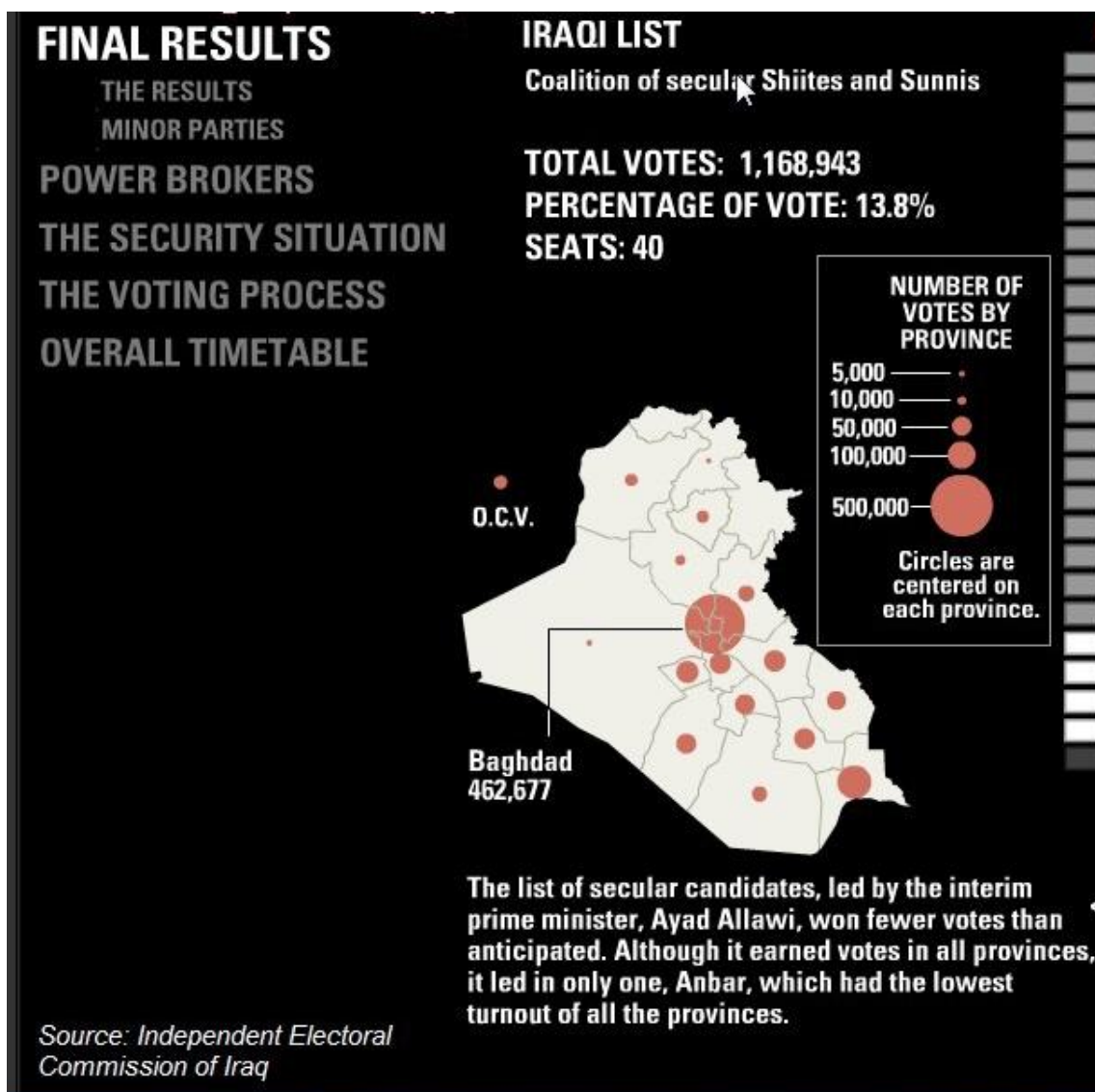
¹²¹ Election in Iraq. Dostupné na: http://www.nytimes.com/packages/html/international/20050130_iraq_ELECTIONS_GRAPHIC/ (10.4.2012).

Příloha č. 7. Výsledky voleb 2005. Kurdská aliance.¹²²

¹²² Election in Iraq. Dostupné na:

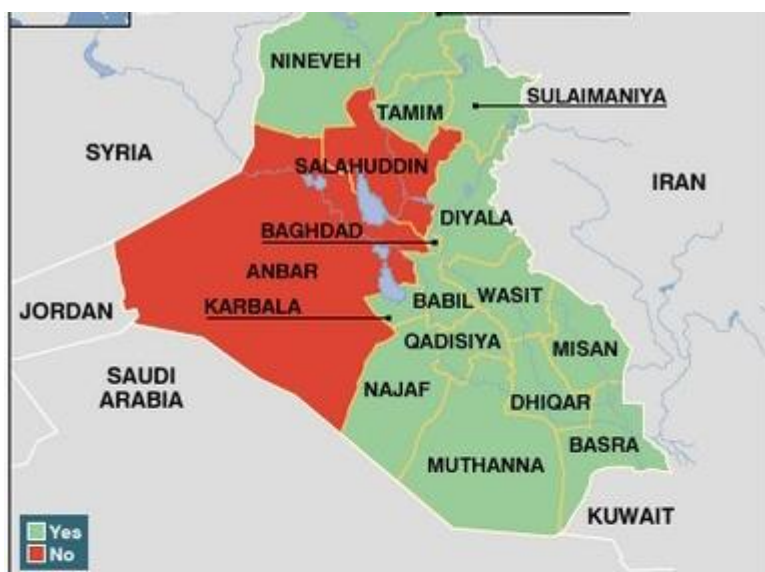
http://www.nytimes.com/packages/html/international/20050130_iraq_ELECTIONS_GRAPHIC/
 (10.4.2012).

Příloha č. 8. Výsledky voleb 2005. Irácký seznam.¹²³

¹²³ Election in Iraq. Dostupné na:

http://www.nytimes.com/packages/html/international/20050130_iraq_ELECTIONS_GRAPHIC/
(10.4.2012).

FULL RESULTS BY PROVINCE		
	YES (%)	NO (%)
Anbar	3.04	96.9
Babil	94.56	5.44
Baghdad	77.7	22.3
Basra	96.02	3.98
Dahuk	99.13	0.87
Diyala	51.27	48.73
Irbil	99.36	0.64
Kerbala	96.58	3.42
Kirkuk	62.91	37.09
Maysan	97.79	2.21
Muthanna	98.65	1.35
Najaf	95.82	4.18
Nineveh	44.92	55.08*
Qadisiya	96.74	3.32
Salahuddin	18.25	81.75
Sulaimaniya	98.96	1.04
Dhiqar	97.15	2.85
Wasit	95.7	4.3
National total	78.59	21.41

**Two thirds majority required to reject the charter*

Příloha č. 9. Výsledky celostátního referenda o irácké ústavě.¹²⁴

¹²⁴ Iraq voters back new constitution. Dostupné na:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4374822.stm#map (13.4.2012).

9 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CEIP – Carnegie Endowment for International Peace

CPA – Coalition Provisional Authority

CSIS – Centre for Strategic and International Studies

DoD – Department of Defense

EU – Evropská Unie

GAO – Government Accountability Office

IAEA – International Atomic Energy Agency

ICP – Iraqi Communist Party

ICRS – Iraq Centre for Research and Strategic Studies

IGC - Iraqi Governing Council

IIG – Iraqi Interim Government

IIP – Iraqi Islamic Party

IL – Iraqi List

INA – Iraqi National Alliance

INC – Iraqi National Congress

INAM – Iraqi National Accord Movement

IP – Iraqi Party

IPC – Iraqi Petroleum Company

IRFFI – International Reconstruction Fund Facility for Iraq

IRI – International Republican Institute

ITG – Iraqi Transitional Government

KDP – Kurdistan Democratic Party

NATO – Nord Atlantic Treaty Organisation

NGO – Non Government Organisation

OFF – Oil for Food Programme

ORHA – Office of Reconstruction and Humanitarian Assistance

OSN – Organizace spojených národů

PUK – Patriotic Union of Kurdistan

RB OSN – Rada bezpečnosti Organizace spojených národů

RCC – Revolution Command Council

RRV – Rada revolučního velení

SAR – Sjednocená arabská republika

SCIRI – Supreme Council for the Islamic Revolution in Iraq

TAL – Transitional Administrative Law

UIA – United Iraqi Alliance

UNDP – United Nation Development Programme

UNSCOM – United Nation Special Commission

USA – United States of America

WMD – Weapons of Mass Destruction

10 RESUMÉ

The year 2003 was the turning point in the history of Iraqi state. Members of Coalition of Willings had overthrew the controversial Ba^cthistic Regime, and it's head Saddam Hussein. After that they started to build the new liberal and democratic Iraq. But how did the country and its people cope with the aftermaths of the US led operation Iraqi Freedom? As we can se, Iraq of the year 2012 doesn't belong to the stable and developed countries. Nowadays Iraq is still facing many complicated problems including outrage, corrupiton within the government and institutions, and the questions of ethnic minorities like Kurds and Turkmen, and their national identity. The main goal of this work it to point out some causes of the long-standing fragile situation in Iraq.

This work is composed of four main chapters. The first chapter called *The Historical Excursus*, stands for introduction to the historical context which helped to form the shape of Iraqi state and its society.

The second chapter *Operation Iraqi Freedom* discusses the millitary operation, but just very briefly. The primary accent is put on the reaction and approach of the Iraqi people to the outer intervention.

One section of this work needed to be dedicated to the theory of post conflict resocntruction. This function is held by the third chapter which describes different approaches to the reconstruciton of postwar countries. This chapter should help us to understand the background of the origin and formation of the post-conflict reconstruction, and nation-building.

The fourth and final chapter *After-war Situation* is divided into two parts. The one deals with the multilateral planing process, and the second part discuss the implementation of these plans in Iraq.